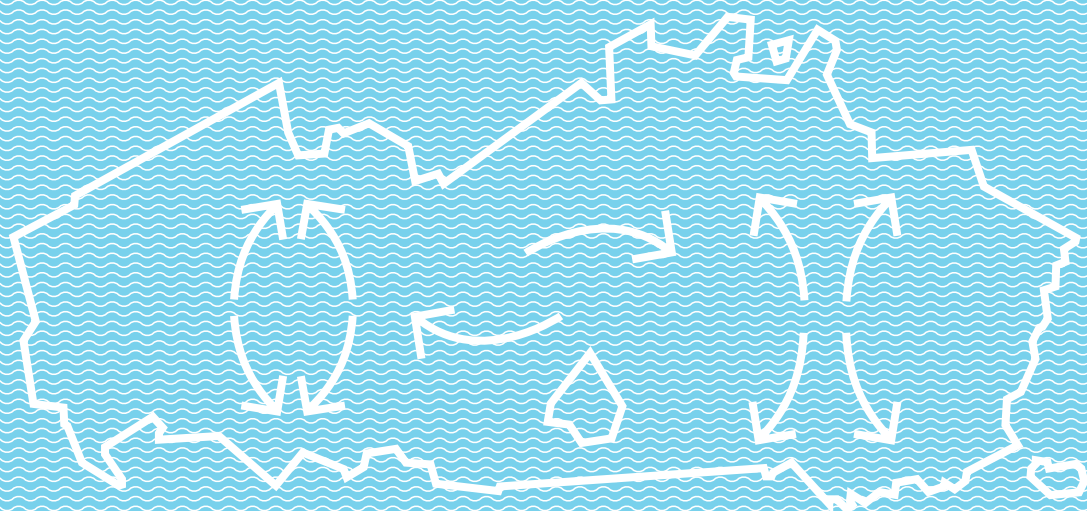

Vlaanderen
is sterk in cijfers

RAPPORT STATISTIEK
VLAANDEREN, 2026/3

ECONOMISCHE ONTWIKKELING VAN DE VLAAMSE ARRONDISSEMENTEN: CONVERGENTIE OF DIVERGENTIE?

DIRK FESTRAETS & THIERRY VERGEYNST

INHOUD

SAMENVATTING	3
INLEIDING	5
1 COHESIE	7
2 VARIABELEN EN MAATSTAVEN	11
2.1 VARIABELEN	11
2.2 BASISMAATSTAVEN	12
2.3 METHODE VAN SALAH-I-MARTIN	13
2.4 SHIFT & SHARE ANALYSE	14
3 CORRELATIE TUSSEN BBP PER INWONER EN BESCHIKBAAR INKOMEN PER INWONER	17
4 BBP PER INWONER	21
4.1 ALGEMEEN	21
4.2 SUBFACTOREN BBP PER INWONER	24
4.2.1 Arbeidsproductiviteit	24
4.2.2 Jobratio	27
4.2.3 Aandeel bevolking 15-64 jaar	29
4.3 INVLOED VAN DE BEDRIJFSTAKKEN OP CONVERGENTIE / DIVERGENTIE	31
4.3.1 Groei bedrijfstakken Vlaams Gewest	31
4.3.2 Structurele effecten	33
4.3.3 Dynamische effecten	34
5 BESCHIKBAAR INKOMEN PER INWONER	39
5.1 ALGEMEEN	39
5.2 PRIMAIR INKOMEN PER INWONER	42
6 DE VLAAMSE PROVINCIES IN EUROPEES VERBAND	47
CONCLUSIE	52
LITERATUURLIJST	54

ECONOMISCHE ONTWIKKELING VAN DE VLAAMSE ARRONDISSEMENTEN: CONVERGENTIE OF DIVERGENTIE?

DIRK FESTRAETS & THIERRY VERGEYNST

SAMENVATTING

Dit rapport analyseert de economische ontwikkeling en welvaartsverschillen binnen de Vlaamse arrondissementen over de periode 2003-2023, met als centrale vraag of er sprake is van convergentie (toenadering) of divergentie (uit elkaar groeien) op het vlak van welvaart. De studie maakt gebruik van twee hoofdindicatoren: het bruto binnenlands product (bbp) per inwoner, dat de geproduceerde welvaart meet, en het beschikbaar inkomen per inwoner, dat de verdiende welvaart van de inwoners weerspiegelt. Het bbp per inwoner en beschikbaar inkomen per inwoner geven niet steeds hetzelfde beeld van de welvaart in de arrondissementen.

Over de hele periode 2003-2023 is er geen significant bewijs voor convergentie of divergentie van het bbp per inwoner over de Vlaamse arrondissementen. Een aantal maatstaven tonen convergentie in de eerste deelperiode (2003-2013) en divergentie in de tweede deelperiode (2013-2023). Er is daarentegen convergentie van het beschikbaar inkomen per inwoner over de Vlaamse arrondissementen tussen 2003 en 2023, maar dat is uitsluitend te wijten aan de eerste deelperiode (2003-2013).

Verder wordt ook invloed van de spreiding en de groei van de bedrijfstakken op de economische ontwikkeling onderzocht.

INLEIDING

Vlaanderen kent een grote welvaart vergeleken met de rest van de wereld, maar ook binnen de rijkere groep van landen binnen de Europese Unie doen we het goed. Dat neemt niet weg dat er binnen Vlaanderen nog welvaartsverschillen zijn. Die verschillen zijn zichtbaar op het niveau van personen en huishoudens, maar ook op het niveau van subregio's zoals provincies en arrondissementen. De economische structuur, de activiteit in deze gebieden en/of de mogelijkheden om via pendel in naburige regio's een inkomen te verdienen spelen hierbij een belangrijke rol.

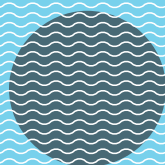
Om welvaartsverschillen terug te dringen is er op Europese schaal een actief cohesiebeleid van de Europese Unie. Daartoe deelt de Europese Commissie onder andere de Europese NUTS-2 regio's in volgens welvaartsniveau en probeert dan via structuurfondsen de verschillen terug te dringen. Dit biedt inspiratie om de welvaartsverschillen binnen Vlaanderen na te gaan: zijn de Vlaamse arrondissementen op het vlak van welvaart in de voorbije 20 jaar naar elkaar toe gegroeid (convergentie) of verder uit elkaar geëvolueerd (divergentie)?

Dit rapport onderzoekt de spreiding van de welvaart binnen het Vlaamse Gewest op basis van twee maatstaven: het bruto binnenlands product (bbp) per inwoner en het beschikbaar inkomen per inwoner. Die maatstaven geven elk een ander perspectief op welvaart. Het bbp per inwoner weerspiegelt de geproduceerde welvaart, ongeacht waar de betrokken arbeidskrachten wonen. Het beschikbaar inkomen per inwoner meet de verdiende welvaart van inwoners, ongeacht waar zij werken. Pendelstromen verklaren waarom beide indicatoren niet noodzakelijk in dezelfde richting evolueren.

Daarnaast wordt onderzocht in welke mate de economische structuur van de arrondissementen bijdraagt aan deze ontwikkeling. Dat gebeurt op basis van een shift-&-shareanalyse die de invloed van bedrijfstakken op de bruto toegevoegde waarde in kaart brengt.

Tot slot wordt de positie van de Vlaamse arrondissementen vergeleken met het EU-27 gemiddelde, op basis van het bbp en het beschikbaar inkomen per inwoner uitgedrukt in koopkrachtstandaard.

1

COHESIE

Vlaanderen is een welvarende regio, maar dat neemt niet weg dat er binnen Vlaanderen nog veel verschillen in welvaart kunnen zijn. Dit heeft in eerste instantie uiteraard betrekking op alle inwoners of huishoudens in het Vlaamse Gewest en wordt gemeten aan de hand van inkomens, armoederempels en zo meer. Maar ook op een meer geaggregeerd niveau van de subregio's kunnen er verschillen zijn in welvaart. Dit rapport onderzoekt of de Vlaamse subregio's, hier het niveau van de arrondissementen, naar elkaar toe convergeren, dan wel divergeren op het vlak van welvaart.

Cohesie verwijst naar de mate waarin regio's en landen naar elkaar toegroeien in termen van welvaart. Cohesie vormde vanaf het begin een doelstelling van de Europese Unie (EU) (Europese Unie, 2012). In het Verdrag van Rome van 1957 was er al sprake van om de eenheid van de verschillende economieën te versterken en te zorgen voor een harmonieuze ontwikkeling van de verschillende regio's (Bisciari, Essers en Vincent, 2020).

Aalders (2007) merkt op dat de verschillen tussen de EU-landen teruggelopen zijn omwille van een inhaalbeweging van de achteroplopende landen, maar dat de verschillen op regionaal niveau zijn toegenomen. Vooral in hoofdstedelijke gebieden was er immers groei, ook in de nieuwe oostelijke lidstaten. Ook Laguna (2024) merkt op dat het Europese cohesiebeleid er de afgelopen jaren in slaagde om de achterstand van de nieuwe, oostelijke lidstaten terug te dringen. Dat nam niet weg dat er verschillende regio's zijn in de EU met een laag bbp per inwoner die er niet in slaagden om te convergeren naar een rijkere status (Salah-i-Martin, 1996). De berekeningen van Bisciari, Essers en Vincent tonen dat er voor de Europese regio's vooral vóór 2008 sprake is van convergentie van het bbp per capita (Bisciari, Essers & Vincent, 2020).

In de literatuur bestaan verschillende theorieën over regionale convergentie.

De convergentiehypothese werkt onderscheidend tussen twee groeitheorieën: een eerste model is het neoklassieke model, waar convergentie resulteert uit afnemende meeropbrengsten van kapitaalinvesteringen. Ten tweede het model van endogene groei, dat de afwezigheid van convergentie vooropstelt omdat groeiverschillen constant blijven (een grotere aanwezigheid van technologisch kapitaal in een regio leidt tot een grotere aangroei van investeringen in technologie en dus sterkere economische groei dan elders). Deze theorieën zijn van toepassing op economieën op wereldschaal. In dit rapport met de Vlaamse arrondissementen als analysebasis is dat anders. De uitgangspunten van bijvoorbeeld het Europese cohesiebeleid (met een indeling van de Europese NUTS-2 regio's in minder ontwikkeld, transitie of meer ontwikkeld) zijn hier niet van toepassing. Dat is nog minder het geval dan bijvoorbeeld met de indeling van de landen van de wereld volgens gradatie van ontwikkelingsniveau, zoals de Wereldbank doet.

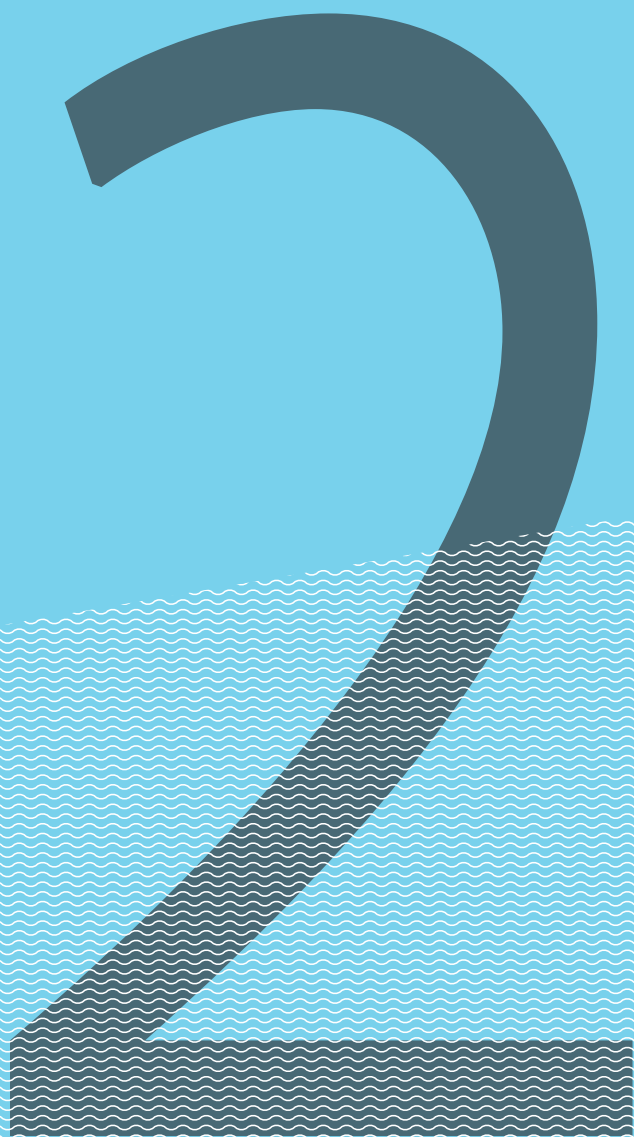
Daarnaast komen ook andere theorieën aan bod. De theorie van de economische kloof wijst op de mogelijkheden van catch-up door armere regio's. Door uitvindingen te imiteren en toe te passen maken deze regio's een inhaalbeweging. Verder is er de theorie van de economische geografie die aangeeft dat groeipolen (economische, stedelijke agglomeraties) aanvankelijk een sterkere economische groei realiseren. Maar nadien vernauwen de regionale verschillen terug omwille van reallocatie productiemiddelen, verkeerscongestie enzovoort (Ederveen e.a., 2002).

Uit analyse van diverse datasets zou convergentie blijken. Dat kan volgens Salah-i-Martin (1996) verklaard worden door een beperkte kapitaalmobiliteit en diffusie van technologie.

Het blijkt inderdaad dat gebieden rond hoofdsteden of belangrijke economische knooppunten zoals havens zich dikwijls sterker ontwikkelden dan meer landelijke of perifere regio's. Dat hoeft niet negatief te zijn: de bevolking van een land heeft nood aan regio's waar werken in de industrie of zakelijke diensten dominant is en evenzeer aan regio's waar ruimte voor wonen kenmerkender is. Het 'bruto binnenlands product (bbp) per inwoner' op eenzelfde niveau willen brengen in een land lijkt daarom te veel op een eenheidsworst. Moet een beleid zich niet eerder focussen op het brengen van welvaart voor de inwoners? In dat kader is het 'inkomen per inwoner' een betere variabele (zie ook Aalders, 2007). Inwoners van een regio kunnen een behoorlijk inkomen vergaren door elders te gaan werken, zoals de pendel naar Brussel-Hoofdstad, terwijl ze wonen in een landelijk gebied. Dat stelt meteen twee indicatoren tegenover elkaar: het bbp per inwoner als maat voor de geproduceerde welvaart en het beschikbaar inkomen per inwoner als maat voor de verdiende welvaart. Hoe kleiner het geografische niveau, hoe meer kans dat beide indicatoren niet in dezelfde richting gaan: door pendel kunnen arbeidskrachten immers werken in regio A, maar wonen in regio B. De pendelaars dragen dan bij tot het bbp van regio A, maar hun inkomen wordt tot regio B gerekend.

Vanuit Europa vergelijkt men op dit vlak enkel de NUTS-2 gebieden, die in het Vlaamse Gewest overeenkomen met de provincies. In de berekeningen voor de Meerjarenbegroting 2021-2027 werd de provincie Limburg als transitieregio aangemerkt. Dat wil zeggen dat het bbp per inwoner (in euro koopkrachtstandaard) tussen 75% en 100% van het EU27-gemiddelde ligt. De 4 andere Vlaamse provincies behoren tot de categorie van de meer ontwikkelde regio's. Dat wil zeggen dat hun bbp per inwoner meer dan 100% van het EU27-gemiddelde bedraagt.

In dit rapport wordt echter een fijnmazigere analyse uitgevoerd. Het beschikbare datamateriaal laat immers toe analyses uit te voeren op het niveau van de arrondissementen (NUTS-3), en dit voor bbp per inwoner en beschikbaar inkomen per inwoner, alsook voor de componenten ervan. Verder wordt ook de invloed van de bedrijfstakken op de economische groei van de arrondissementen, en dus convergentie/divergentie nagegaan.

VARIABELEN EN MAATSTAVEN

2.1 VARIABELEN

In dit rapport worden verschillende macroeconomische variabelen gebruikt om de welvaart en de economische ontwikkeling van de Vlaamse arrondissementen te analyseren. Het gaat zowel om indicatoren op het niveau van bedrijfstakken als om indicatoren op het niveau van de totale economie. De bruto toegevoegde waarde (btw) is het verschil tussen de waarde van de verkochte goederen en diensten en de waarde van de goederen en diensten die in het productieproces zijn gebruikt. Daarbovenop komt het saldo van de niet-productgebonden belastingen (belastingen op gebruik grond, gebouwen, milieubelasting...) en niet-productgebonden subsidies (voor arbeidskrachten, voor milieubehoud...). De btw wordt vooral gebruikt op het niveau van bedrijfstakken. Bron van de gegevens is het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR).

Het bruto binnenlands product (bbp) is de som van de bruto toegevoegde waarde en het saldo van de productgebonden belastingen (BTW, importheffingen, accijnzen,...) en productgebonden subsidies (invoer- en andere subsidies,...). Het bbp is een algemene indicator voor de waarde van de geproduceerde goederen en diensten in een land of regio en wordt enkel voor de totale economie berekend (niet voor de bedrijfstakken afzonderlijk). Bron van de gegevens is het INR en Eurostat voor een internationale vergelijking.

Het bbp per inwoner kan ontbonden worden in 3 factoren (Frias e.a., 1998):

$$\text{Bbp per inwoner} = \text{arbeidsproductiviteit} \times \text{jobratio} \times \text{aandeel bevolking 15-64 jaar}$$

waarbij:

- Bbp per inwoner: bbp gedeeld door de totale bevolking
- Arbeidsproductiviteit: bbp gedeeld door de werkgelegenheid in een land of regio, ongeacht waar de werkenden vandaan komen
- Jobratio: werkgelegenheid in een land of regio, ongeacht waar de werkenden vandaan komen, gedeeld door de bevolking 15-64 jaar
- Aandeel bevolking 15-64 jaar: bevolking 15-64 jaar gedeeld door de totale bevolking

Deze ontbinding maakt het mogelijk om na te gaan of een hoger bbp per inwoner en dus de welvaart vooral voortkomt uit een hogere arbeidsproductiviteit, een hogere werkgelegenheidsgraad of uit demografische factoren. Ook hier is de bron van de gegevens het INR.

Het beschikbaar inkomen (of secundair inkomen genoemd) komt voort uit het primair inkomen (uit arbeid en kapitaal) waarop sociale correcties

toegepast worden. De sociale correcties zijn de som van de netto sociale uitkeringen, netto overige inkomensoverdrachten en belastingen. Samen vormen ze de elementen van de secundaire inkomensverdeling:

- Netto sociale uitkeringen: uitkeringen verminderd met bijdragen voor sociale zekerheid, overige sociale verzekeringen (groepsverzekeringen) en sociale voorzieningen in geld (leefloon).
- Netto overige inkomensoverdrachten: uitkeringen in verband met schade, prijzengelden, stakingsgelden verminderd met schadeverzekeringspremies, boetes.
- Belastingen: op looninkomen, activiteiten van zelfstandigen, bezit van vermogen, voertuigen.

Ook voor de inkomensgegevens wordt gebruik gemaakt van de regionale rekeningen van het INR, ontsloten via NBB.Stat. De data werden geraadpleegd in de zomer van 2025. Voor de jaren 2009-2019 waren de regionale rekeningen op dat moment nog niet afgestemd op de herziening van de nationale rekeningen van 2024. De cijfers voor 2023 waren voorlopig.

2.2 BASISMAATSTAVEN

Als basisindicatoren voor welvaart worden het bbp per inwoner en het beschikbaar inkomen per inwoner gebruikt. Voor elk arrondissement worden eerst indices berekend waarbij het Vlaamse Gewest gelijk wordt gesteld aan 100. Dat laat in een oogopslag toe te zien welk arrondissement boven of onder het Vlaamse gemiddelde scoort, en dit over de indicatoren heen.

Dan komen 2 ongelijkheidsmaatstaven aan bod, de Theil-coëfficiënt en de Gini-coëfficiënt. Hoe hoger de waarde van deze indicatoren, hoe ongelijker de verdeling van deze welvaartmaatstaf over de arrondissementen:

- De Theil-coëfficiënt (Neves Costa & Perez-Duarte, 2019) wordt voor een indicator x als volgt gedefinieerd:

$$Theil = \frac{1}{n} \cdot \sum_i \left(\frac{x_i}{\bar{x}} \right) \cdot \ln \left(\frac{x_i}{\bar{x}} \right)$$

waarbij x_i de waarde van de indicator in arrondissement i is, $\bar{x}$ de gemiddelde waarde over alle arrondissementen en n het aantal arrondissementen.

- De Gini-coëfficiënt (Worldbank Metadata Glossary) wordt berekend op basis van de Lorenzcurve voor de betreffende indicator. De arrondissementen worden gerangschikt van laag naar hoog bbp per inwoner. De Gini-coëfficiënt is dan gelijk aan de verhouding tussen de oppervlakte tussen de bissectrice (volledige gelijkheid) en de Lorenzcurve en de totale oppervlakte onder de bissectrice. In dit rapport wordt de Gini-coëfficiënt telkens uitgedrukt in %, met waarden tussen 0 en 100. De Gini-coëfficiënt wordt ook op de andere indicatoren in dit rapport toegepast.

2.3 METHODE VAN SALAH-I-MARTIN

Bovenstaande basismaatstaven zullen aangevuld worden met de indicatoren van Salah-i-Martin.

Salah-i-Martin legt zich algemeen toe op de studie van de economische groei en economische convergentie in het bijzonder. Hij gebruikt zowel inkomen als bbp bij zijn analyses. Salah-i-Martin definieert convergentie volgens 2 concepten (Salah-i-Martin, 1996). De β -convergentie en de σ -convergentie.

β -convergentie

Bij de β -convergentie wordt nagegaan of er een negatieve relatie is tussen het initiële bbp-niveau en de groei van het bbp per capita (armere landen of regio's kennen een catch-up) over een zekere periode. Een negatieve β duidt erop dat meer welvarende regio's zwakker groeien en/of regio's met een lager uitgangsniveau gemiddeld sneller groeien en dat dus convergentie optreedt. De parameter wordt berekend via een regressiemodel:

$$y_{i,T} = \alpha + \beta \ln Y_{i,t_0} + u_{i,T}$$

waarbij

- $y_{i,T}$ = gemiddelde jaarlijkse groei bbp per inwoner in regio i tussen t_0 en T
- Y_{i,t_0} = Bbp per inwoner in regio i in aanvangsjaar t_0
- $u_{i,T}$ = specifieke schokken in regio i tussen t_0 en T (storingsterm)

Dit is het basismodel van Salah-i-Martin. Doordat variabelen over bbp en inkomen scheef verdeeld zijn wordt de natuurlijke logaritme van het bbp per inwoner genomen, wat dit kenmerk deels verhelpt. Bij uitbreiding kan ook een conditionele β -convergentie berekend worden: regressie met toevoeging van een lijst van mogelijke verklarende variabelen, zoals investeringsratio, onderwijsniveau, agglomeratie,... . In de literatuur zijn er voor- en tegenstanders. In dit rapport, dat exploratief bedoeld is, wordt gekozen voor een univariate analyse, met één onafhankelijke variabele.

σ -convergentie

Bij σ -convergentie staat de evolutie van de spreiding van het bbp per inwoner binnen een groep landen of regio's centraal. Er is sprake van σ -convergentie als de spreiding van het bbp per inwoner tussen regio's in de tijd afneemt. Het wordt berekend als de standaardafwijking van de het natuurlijk logaritme van het bbp per inwoner:

$$\sigma(\ln Y_i)$$

waarbij

- $\sigma(x)$ = standaardafwijking van x
- Y_i = Bbp per inwoner in de i regio's

Wordt σ kleiner in de tijd, dan neemt de spreiding af en is er sprake van convergentie. Wordt σ groter, dan treedt divergentie op. In dit rapport wordt σ berekend voor elk jaar in de beschouwde periode en toegepast op zowel het bbp per inwoner als het beschikbaar inkomen per inwoner.

2.4 SHIFT & SHARE ANALYSE

De ontwikkeling van een economie hangt in belangrijke mate ook af van welke activiteiten uitgevoerd worden. Het verband tussen economische groei en de structuur van een economie (samenstelling bedrijfstakken) wordt hier geanalyseerd door middel van een shift & share analyse (Bassilière e.a., 2008). De shift-share analyse werd ontwikkeld door Daniel Creamer in de vroege jaren 1940 en later geformaliseerd Edgar S. Dunn in 1960. Deze methode maakt het mogelijk om na te gaan in welke mate de groei van de bruto toegevoegde waarde in een arrondissement te danken is aan de algemene groei in het geheel van de Vlaamse economie, aan de bedrijfstaksamenstelling van de regio en/of aan een specifieke regionale dynamiek.

Die analyse onderzoekt de veranderingen van de bruto toegevoegde waarde, berekend voor elke bedrijfssector, zowel voor elk arrondissement als voor het Vlaamse Gewest als geheel. Het bbp wordt immers niet berekend op het niveau van de bedrijfstakken wat maakt dat voor sectorale analyses de bruto toegevoegde waarde gebruikt wordt. De totaalcijfers voor beide indicatoren zijn vrij congruent.

Een shift-share-analyse onderscheidt in de groei van de bruto toegevoegde waarde per arrondissement 3 componenten:

1. **Regionale groei-component:** de theoretische groei van de bruto toegevoegde waarde van een arrondissement wanneer de bruto toegevoegde waarde in het arrondissement zou zijn toegenomen met hetzelfde percentage als het Vlaamse Gewest als geheel;
2. De **structurele component:** het deel van de groei dat voortkomt uit de sterkere (of zwakkere) aanwezigheid van groeisectoren in dat arrondissement (in vergelijking met de aanwezigheid van groeisectoren in het Vlaamse Gewest als geheel);
3. De **dynamische component:** het deel van de groei dat het gevolg is van het feit dat bepaalde bedrijfstakken in een arrondissement sneller (of trager) groeien dan dezelfde bedrijfstakken in het Vlaamse Gewest als geheel.

In dit deel worden alleen de structurele en dynamische componenten behandeld, als aandeel in de btw-groei van de arrondissementen in de

periode 2003-2022. Ze geven de procentuele afwijkingen (positief en negatief) weer ten opzichte van de groei van de bruto toegevoegde waarde van het Vlaamse Gewest in diezelfde periode.

In formulevorm luiden de componenten als volgt:

De structurele component SC in een bepaald arrondissement ten opzichte van het aanvangsjaar t:

$$SC = \sum_i btw_i^t \times (G_i - G)$$

De dynamische component DC in een bepaald arrondissement ten opzichte van het aanvangsjaar t:

$$DC = \sum_i btw_i^t \times (g_i - G_i)$$

waarbij:

- btw_i^t : de bruto toegevoegde waarde van bedrijfstak i in beginjaar t;
- G_i : de groeivoet van de bedrijfstak i in het Vlaamse Gewest;
- G : de groeivoet van alle bedrijfstakken samen in het Vlaamse Gewest;
- g_i : de groeivoet van de bedrijfstak i in het betreffende arrondissement.

De groeivoet heeft hier betrekking op de groei 2003-2022; het aanvangsjaar is dus 2003.

CORRELATIE TUSSEN BBP PER INWONER EN BESCHIKBAAR INKOMEN PER INWONER

Het bbp per inwoner en het beschikbaar inkomen per inwoner beschrijven elk een ander aspect van welvaart. In het geval van het bbp gaat het om de geproduceerde welvaart in een gebied, ongeacht waar de arbeid (of het kapitaal) vandaan komt om dat te produceren. Het beschikbaar inkomen is dan weer een maat voor wat de inwoners van een gebied verdienen ongeacht waar dit gebeurde.

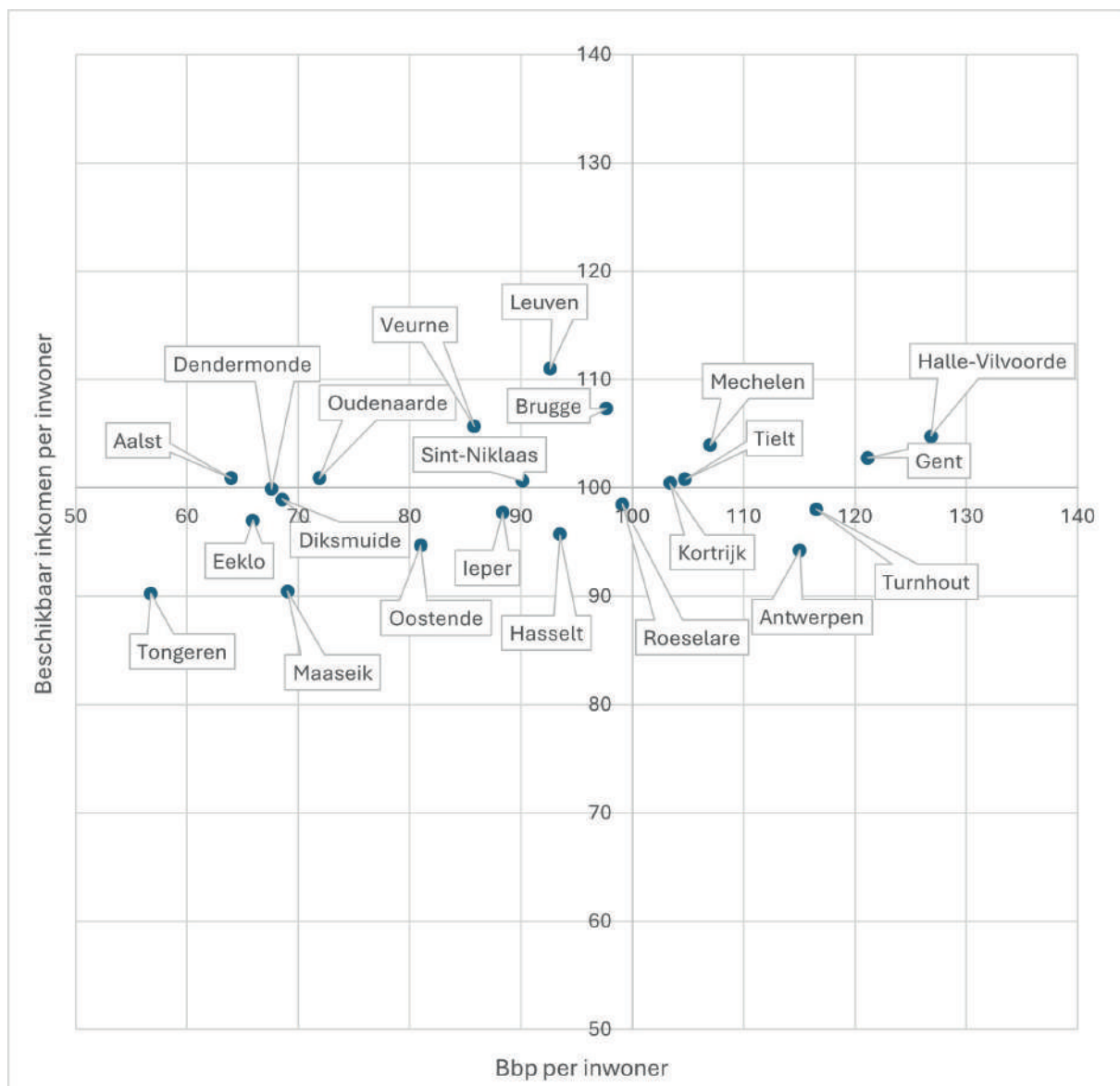
Pendelstromen kunnen ertoe leiden dat beide maatstaven in verschillende richtingen evolueren.

De correlatiecoëfficiënt tussen het bbp per inwoner en het beschikbaar inkomen per inwoner voor de Vlaamse arrondissementen bedroeg 37,7% in 2023. Over de periode 2003-2023 schommelt de correlatiecoëfficiënt rond 40%. Dat wijst op een zwak maar aanwezig verband tussen beide maatstaven.

Figuur 1 toont de situatie in 2023. In deze figuur komen de arrondissementen op een assenkruis van bbp per inwoner en inkomen per inwoner, met het Vlaamse gemiddelde gelijk aan 100 op het nulpunt. In 14 van de 22 arrondissementen komt de klassering voor het bbp per inwoner overeen met deze voor het inkomen per inwoner. Dat wil zeggen dat in hun geval ze simultaan lager, dan wel hoger scoren dan het Vlaamse gemiddelde. Halle-Vilvoorde, Gent, Mechelen en de West-Vlaamse arrondissementen Tielt en Kortrijk scoren op beide maatstaven hoger dan het Vlaamse gemiddelde. De Limburgse arrondissementen, een aantal West-Vlaamse arrondissementen en ook Eeklo scoren telkens lager dan het Vlaamse gemiddelde op beide maatstaven.

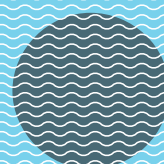
Voor 8 arrondissementen wijken beide maatstaven van elkaar af: hun hogere (lagere) score voor het bbp per inwoner gaat samen met een lagere (hogere) score voor het inkomen per inwoner. Dat is met name het geval voor de helft van de Oost-Vlaamse arrondissementen, maar ook Veurne, Brugge en Leuven, die het beter doen dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest qua beschikbaar inkomen, maar slechter qua bbp. Het omgekeerde geldt voor Antwerpen en Turnhout.

**Figuur 1. Bbp en beschikbaar inkomen per inwoner,
Vlaamse arrondissementen, 2023, indices (Vlaams Gewest = 100)**

Bron: INR, bewerking VSA

4

BBP PER INWONER

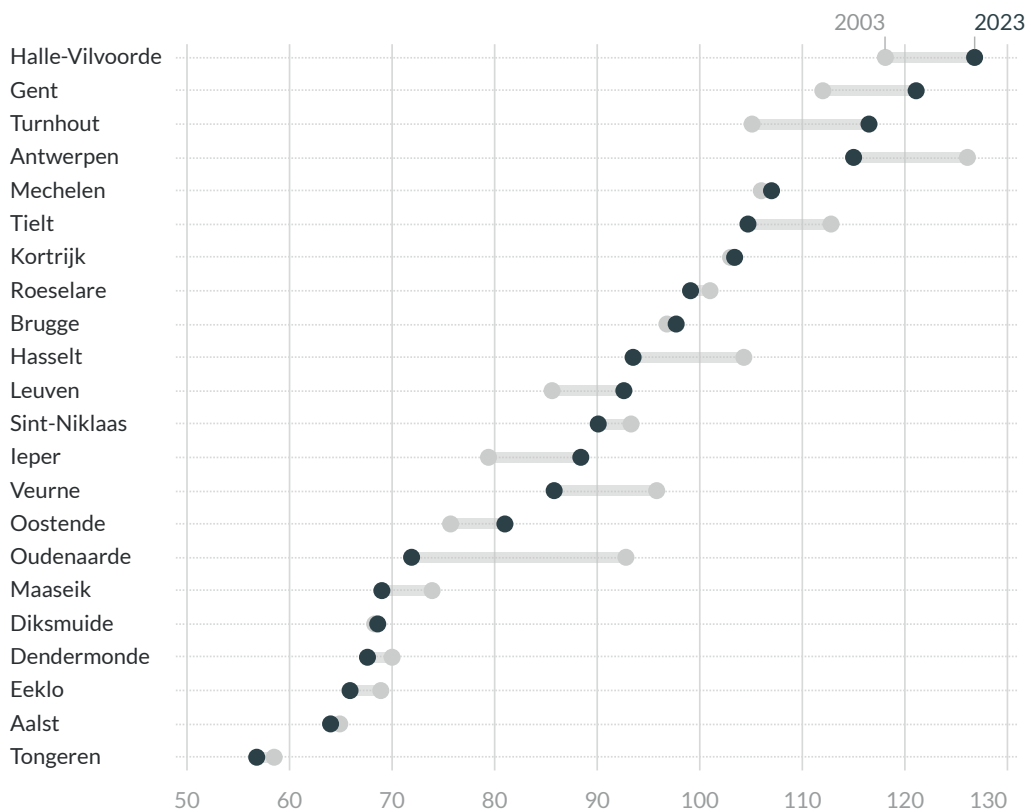
In dit deel wordt eerst algemeen ingegaan op het bbp per inwoner in de Vlaamse arrondissementen. Daarna komen de subfactoren van het bbp aan bod. Het derde deel zoomt in op de invloed van de bedrijfstakken.

4.1 ALGEMEEN

Het bbp per inwoner bedroeg 52.425 euro in het Vlaamse Gewest in 2023. Slechts 7 van de 22 Vlaamse arrondissementen scoren hoger (figuur 2). Dat zijn Halle-Vilvoorde, Gent, Turnhout en Antwerpen, waar het bbp per inwoner meer dan 10% hoger is dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest. In mindere mate scoren ook Mechelen, Tielt en Kortrijk boven dat Vlaamse gemiddelde. Het bbp per inwoner is relatief laag in 2 Limburgse arrondissementen, de meeste Oost-Vlaamse arrondissementen en in de arrondissementen Diksmuide en Oostende.

Figuur 2. Bbp per inwoner

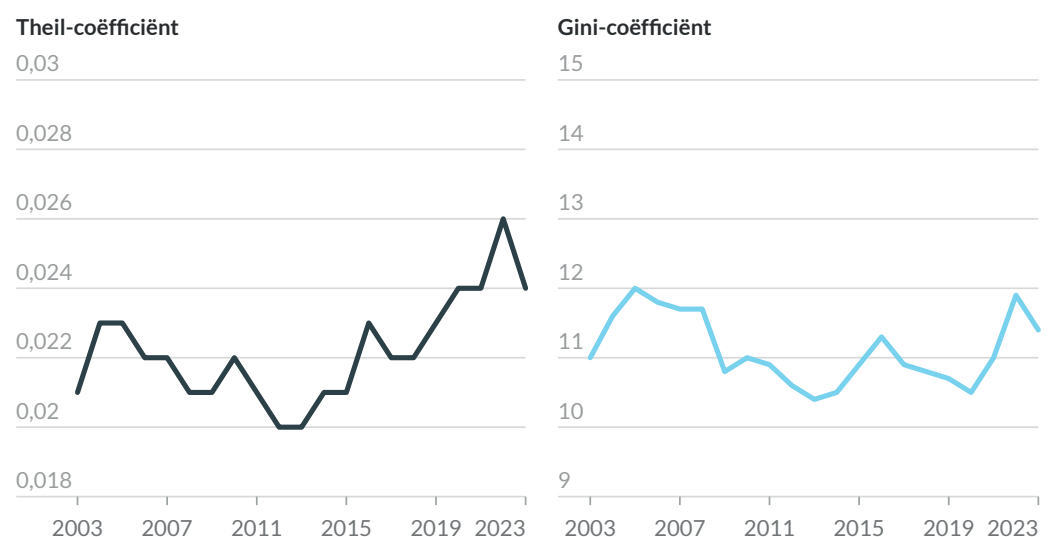
Vlaamse arrondissementen, 2003 en 2023, indices (Vlaamse Gewest = 100)

Bron: INR, bewerking VSA

Tussen 2003 en 2023 zijn er een aantal markante evoluties: de arrondissementen Turnhout, Gent, Ieper, Halle-Vilvoorde en Leuven wisten hun positie ten opzichte van het Vlaamse Gewest te verstevigen met om en bij 10 procentpunt. In mindere mate valt ook de verbetering in het arrondissement Oostende op. Aan de andere kant valt de forse verslechtering op van het arrondissement Oudenaarde dat er goed 20 procentpunt op achteruitgaat. In mindere mate geldt dat ook voor de arrondissementen Antwerpen, Hasselt en Veurne. In vergelijking met 2003 verhuisden het arrondissement Hasselt en in veel mindere mate Roeselare van de categorie 'hoger dan Vlaams gemiddelde' naar 'lager dan Vlaams gemiddelde'. Figuur 3 geeft de ongelijkheidsmaatstaven weer.

Figuur 3. Theil- en Gini-coëfficiënt voor het bbp per inwoner
Vlaamse arrondissementen, 2003-2023

Bron: INR, bewerking VSA

De Theil-coëfficiënt steeg van 0,0212 in 2003 naar 0,0228 in 2004 en daalde daarna tot 0,0201 in 2013. Dat wijst op een stijgende gelijkheid in de spreiding van het bbp per inwoner over de arrondissementen. Maar nadien steeg de Theil-coëfficiënt weer tot 0,0260 in 2022 – met een meer uitgesproken piekmoment in 2016. In 2023 veerde die weer terug tot 0,0245. Volgens deze maatstaf zou de gelijkheid in de spreiding van het bbp per inwoner dus zijn afgenomen na 2013.

De Gini-coëfficiënt nam aanvankelijk toe tussen 2003 en 2005 (12,0%), maar daalde in de daaropvolgende jaren tot 10,4% in 2013. Dat is een indicatie van een afnemende ongelijkheid in de spreiding van het bbp per inwoner. Nadien steeg de Gini-coëfficiënt tot in 2022 (11,9%) – meer uitgesproken in 2016. In 2023 volgde een lichte terugval (11,4%). Deze indicator toont dus ook een toegenomen ongelijkheid in de jaren na 2013.

Beide indicatoren vertonen dus eenzelfde beeld. Er zijn vrij veel schommelingen doorheen de jaren.

β -convergentie

Tabel 1. Resultaten van de regressies voor de β -convergentie voor het bbp per inwoner Vlaamse arrondissementen, 2003-2023 (p-waarden tussen haakjes)

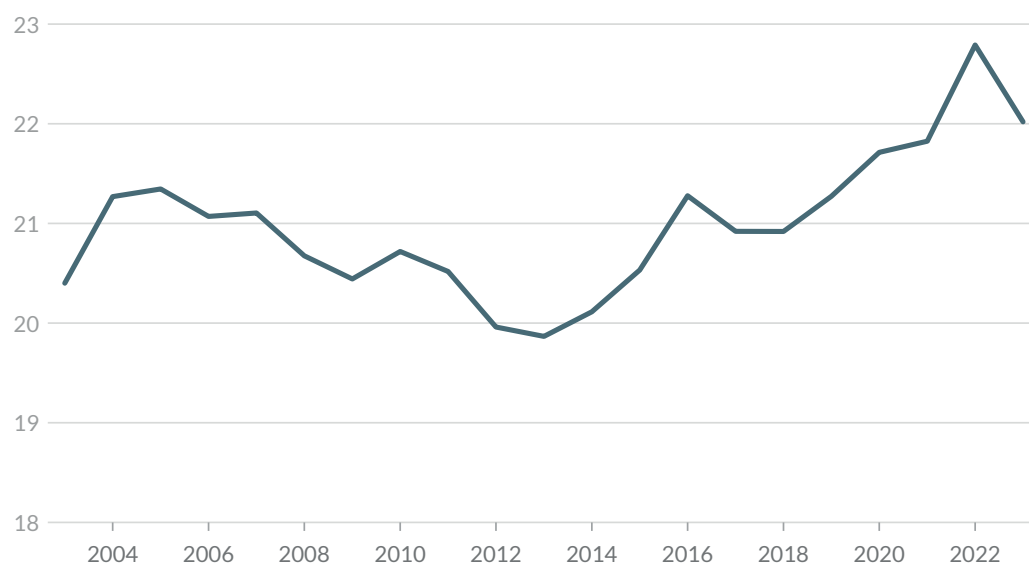
	2003-2013		2013-2023		2003-2023	
α	8,66	(0,1322)	-3,56	(0,5584)	3,68	(0,4293)
β	-0,58	(0,3000)	0,72	(0,2272)	-0,03	(0,9399)
R^2	0,05	(0,5720)	0,07	(0,4653)	0,00	(1,0000)

Bron: Berekeningen VSA

De resultaten van β -convergentie-analyses wijzen niet op een significante convergentie of divergentie van de arrondissementen over de hele periode 2003-2023 (tabel 1). Ook het regressiemodel heeft geen verklarend vermogen. Op basis van dit eenvoudig model kan men niet aannemen dat het aanvangsniveau van het bbp per inwoner in verband staat met de groei van het bbp, en dit ook niet in elk van de onderscheiden deelperiodes.

σ -convergentie

Figuur 4. σ -convergentie op basis van bbp per inwoner
Vlaamse arrondissementen, 2003-2023

Bron: INR, bewerking VSA

Tussen 2003 en 2013 daalde de σ -waarde, berekend op basis van het bbp per inwoner (convergentie) (figuur 4). Maar in de tweede periode, 2013-2023 is er een duidelijke toename van de σ -waarde (divergentie). De spreiding van het bbp per inwoner in de Vlaamse arrondissementen nam globaal over 2003-2023 toe, maar er is dus een verschil naar deelperiode. Enkel in het laatste jaar (2023) is er een terugval van de σ -waarde.

4.2 SUBFACTOREN BBP PER INWONER

Het bbp per inwoner kan ontbonden worden in de volgende factoren:

Bbp per inwoner = arbeidsproductiviteit x jobratio x aandeel bevolking 15-64 jaar

Elk van deze factoren wordt hieronder achtereenvolgens besproken.

4.2.1 ARBEIDSPRODUCTIVITEIT

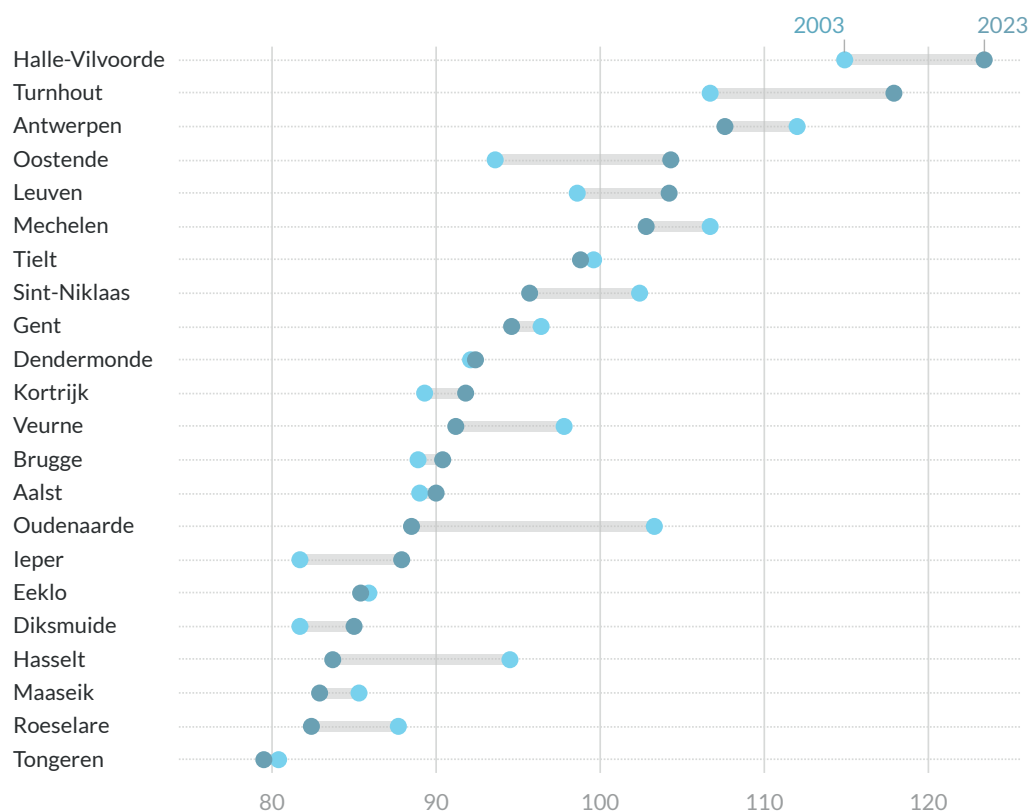
De arbeidsproductiviteit bedroeg gemiddeld 118.338 euro in het Vlaamse Gewest in 2023. Slechts in 6 van de 22 arrondissementen is de arbeidsproductiviteit hoger dan het Vlaamse gemiddelde (figuur 5). De koploper is het arrondissement Halle-Vilvoorde (index 123,4 bij Vlaams Gewest

= 100 in 2023). Verder scoren de 3 Antwerpse arrondissementen hoger dan 100 alsook Leuven en Oostende. De arbeidsproductiviteit is het laagst in de Limburgse arrondissementen, Eeklo, Oudenaarde en in Diksmuide, Ieper en Roeselare

Tussen 2003 en 2023 zwakte de hoge arbeidsproductiviteit in de Antwerpse arrondissementen af, behalve in Turnhout. De Limburgse arrondissementen verloren verder terrein ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde. De Oost-Vlaamse arrondissementen wisten hun relatieve positie min of meer te behouden, behalve Oudenaarde en Sint-Niklaas die van een index hoger dan 100 naar lager dan 100 evolueerden. De Vlaams-Brabantse arrondissementen versterkten hun score ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde. In West-Vlaanderen, ten slotte, is het beeld gemengd: Brugge, Kortrijk en Tielt behielden hun positie, terwijl Diksmuide, Ieper en Oostende een inhaalbeweging maakten ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde. Het omgekeerde is waar voor Roeselare en Veurne.

Figuur 5. Arbeidsproductiviteit

Vlaamse arrondissementen, 2003 en 2023, indices (Vlaamse Gewest = 100)

Bron: INR, bewerking VSA

Tabel 2 geeft de Theil- en Gini-coëfficiënten weer voor de arbeidsproductiviteit.

De Theil-coëfficiënt van de arbeidsproductiviteit blijft tot nagenoeg 2018 constant, maar stijgt daarna, vooral op het einde van de periode. De Gini-coëfficiënt schommelde lange tijd nagenoeg rond 6%, maar neemt toe tot 7,4% en 7,2% in 2022 en 2023. Beide indicatoren wijzen op een stijgende ongelijkheid in de laatste jaren van de beschouwde periode.

Tabel 2. Theil- en Gini-Coëfficiënten voor de arbeidsproductiviteit
Vlaamse arrondissementen, 2003-2023

Jaar	Theil-coëfficiënt	Gini-coëfficiënt
2003	0,0051	5,8
2004	0,0054	6,1
2005	0,0054	6,5
2006	0,0049	6,2
2007	0,0052	6,3
2008	0,0047	6,1
2009	0,0054	6,0
2010	0,0051	5,9
2011	0,0051	6,0
2012	0,0050	6,0
2013	0,0050	6,0
2014	0,0045	5,8
2015	0,0050	6,2
2016	0,0057	6,7
2017	0,0051	6,2
2018	0,0053	6,3
2019	0,0057	6,4
2020	0,0063	6,3
2021	0,0064	6,6
2022	0,0073	7,4
2023	0,0068	7,2

Bron: INR, bewerking VSA

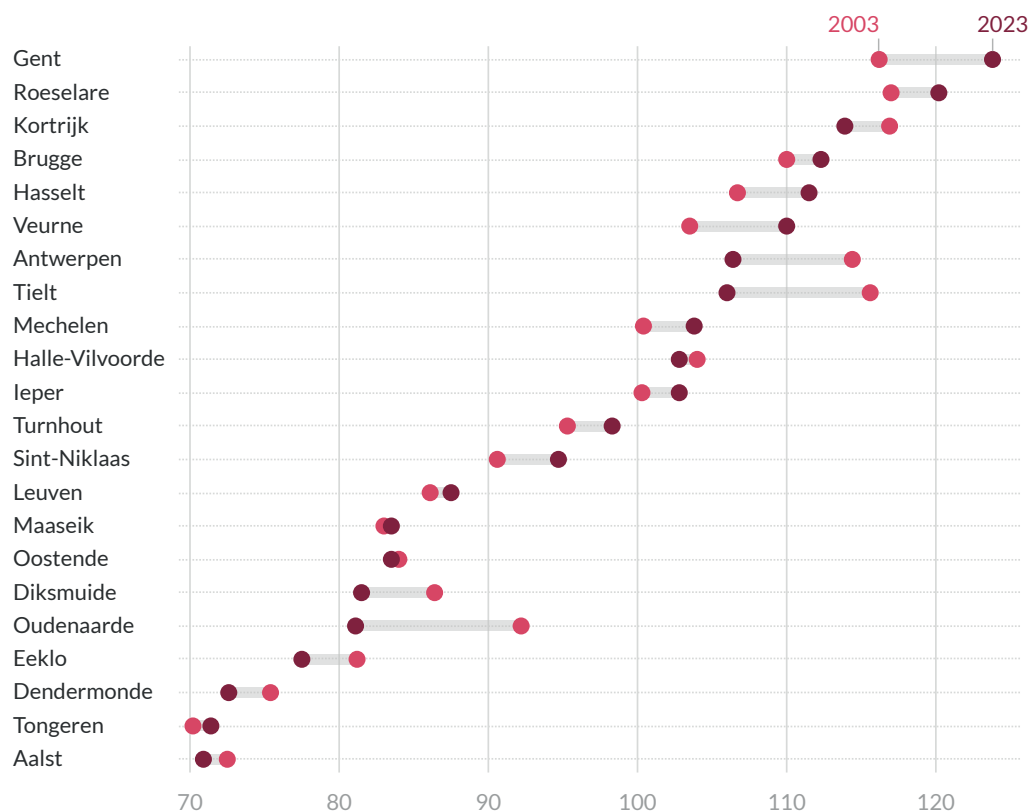
4.2.2 JOBRATIO

De jobratio kwam in het Vlaamse Gewest uit op gemiddeld 70,7% in 2003. De hoogste jobratio werd genoteerd in Gent (87,6% in 2003). De overige Oost-Vlaamse arrondissementen situeren zich onder het Vlaamse gemiddelde, met de laagste waarden in Aalst, Tongeren, Dendermonde en Eeklo (50 – 55%). De jobratio is verder hoog in een aantal West-Vlaamse arrondissementen, met name Roeselare (85,0%) en ook Kortrijk en Brugge (circa 80%). Ook Hasselt scoort relatief hoog (78,8%).

In vergelijking met 2003 ging de jobratio er in heel het Vlaamse Gewest met 10 procentpunt op vooruit. Elk arrondissement kende een vooruitgang, maar die was niet overal even sterk. De sterkste toename kwam op naam van Gent (+17,1 procentpunt). Ook Veurne, Hasselt, Roeselare, Brugge, Mechelen en Sint-Niklaas lieten relatief sterke toenames zien. De aangroei van de jobratio was het zwakst in Oudenaarde (+1,4 procentpunt). Figuur 6 geeft de evoluties weer in indices met de waarde voor het Vlaamse Gewest gelijk aan 100.

Figuur 6. Jobratio

Vlaamse arrondissementen, 2003 en 2023, indices (Vlaamse Gewest = 100)

Bron: INR, bewerking VSA

De Theil-coëfficiënt stijgt vooral tijdens de laatste 2 jaren van de periode (tabel 3). De Gini-coëfficiënt daalde tussen 2003 en 2020, maar nam in de jaren daarop toe. De twee indicatoren wijzen dus op een meer ongelijke spreiding van de jobratio tijdens de laatste jaren van de beschouwde periode.

Tabel 3. Theil- en Gini-Coëfficiënten voor de jobratio
Vlaamse arrondissementen, 2003-2023

Jaar	Theil-coëfficiënt	Gini-coëfficiënt
2003	0,0121	8,2
2004	0,0120	8,1
2005	0,0122	8,2
2006	0,0126	8,3
2007	0,0125	8,2
2008	0,0127	8,2
2009	0,0128	8,2
2010	0,0127	8,2
2011	0,0129	8,2
2012	0,0123	8,0
2013	0,0123	8,0
2014	0,0123	8,0
2015	0,0123	7,9
2016	0,0126	7,9
2017	0,0129	8,0
2018	0,0130	8,0
2019	0,0130	8,0
2020	0,0130	8,0
2021	0,0134	8,2
2022	0,0141	8,3
2023	0,0142	8,3

Bron: INR, bewerking VSA

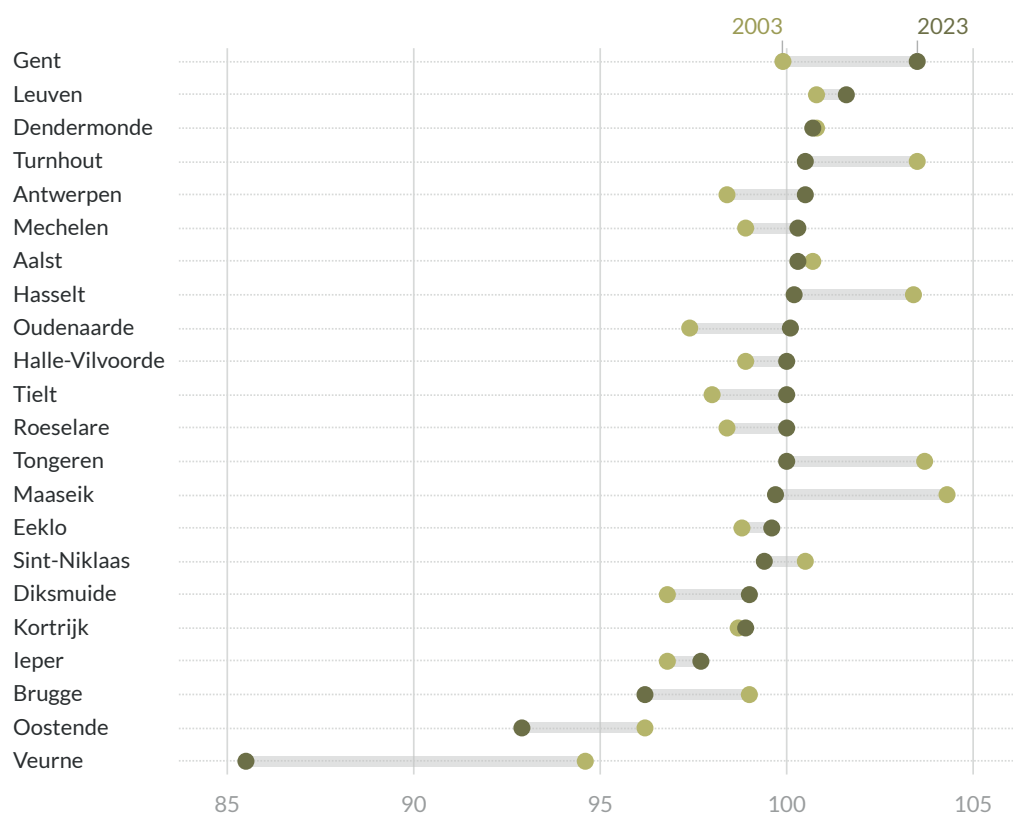
4.2.3 AANDEEL BEVOLKING 15-64 JAAR

Het aandeel van de bevolking van 15-64 jaar bedroeg 62,6% in het Vlaamse Gewest anno 2023. Er zijn geen grote verschillen tussen de Vlaamse arrondissementen. De hoogste waarde vinden we terug in Gent (64,8%). De kustarrondissementen scoren lager, vooral Veurne (53,6%) en Oostende (58,2%).

In 2003 was de waarde in het Vlaamse Gewest gemiddeld hoger (65,9%). Opvallend was de hoogste score in de Limburgse arrondissementen en Turnhout toen. Deze gebieden zijn hun koppositie sindsdien kwijtgespeeld. De achterstand van de kustarrondissementen was minder groot in 2003. Figuur 7 beschrijft de toestand in indices met de waarde voor het Vlaamse Gewest gelijk aan 100.

Figuur 7. Aandeel bevolking 15-64 jaar

Vlaamse arrondissementen, 2003 en 2023, indices (Vlaamse Gewest = 100)

Bron: INR, bewerking VSA

De Theil- en Gini-coëfficiënten zijn heel laag (tabel 4). Dat wijst op een zeer gelijke spreiding van de waarden voor het aandeel van de bevolking 15-64 jaar over de Vlaamse arrondissementen.

Tabel 4. Theil- en Gini-Coëfficiënten voor de bevolking 15-64 jaar
Vlaamse arrondissementen, 2003-2023

Jaar	Theil-coëfficiënt	Gini-coëfficiënt
2003	0,0003	1,2
2004	0,0003	1,1
2005	0,0003	1,1
2006	0,0003	1,1
2007	0,0003	1,1
2008	0,0003	1,1
2009	0,0003	1,1
2010	0,0003	1,0
2011	0,0003	1,1
2012	0,0003	1,0
2013	0,0003	1,0
2014	0,0003	1,0
2015	0,0003	1,0
2016	0,0004	0,9
2017	0,0004	0,9
2018	0,0004	0,9
2019	0,0004	0,9
2020	0,0005	0,9
2021	0,0005	0,9
2022	0,0006	0,9
2023	0,0007	0,9

Bron: INR, bewerking VSA

4.3 INVLOED VAN DE BEDRIJFSTAKKEN OP CONVERGENTIE / DIVERGENTIE

Dit deel behandelt de invloed van spreiding en de prestaties van de bedrijfstakken op de economische groei van de arrondissementen (en daardoor hun bijdrage tot convergentie/divergentie). Daarvoor wordt gebruik gemaakt van een shift & share analyse en wordt de structurele component (4.3.2) en de dynamische component (4.3.3) besproken. Eerst komt een overzicht van het belang en de groei van de Vlaamse bedrijfstakken aan bod (4.3.1).

4.3.1 GROEI BEDRIJFSTAKKEN VLAAMS GEWEST

Vooraleer over te gaan op de eigenlijke shift & share analyse is het van belang eerst de nominale groeicijfers van de bedrijfstakken in het Vlaamse Gewest tussen 2003 en 2023 te kennen. Dit is immers de ijking voor de effecten in de daaropvolgende punten.

Tabel 5. Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstak
Vlaams Gewest, omvang in 2003 en nominale groei 2003-2023

	Omvang in 2003 (miljard euro)	Nominale groei 2003- 2023 (in %)
Speur- en ontwikkelingswerk	1.265	399,3
Farmacie	8.037	323,8
Informatica- en informatiediensten	9.321	322,6
Administratieve en ondersteuning	17.785	211,9
Zakelijke diensten	33.280	207,8
Onroerend goed	31.902	180,4
Banken en verzekeringen	11.042	170,0
Water en afvalbeheer	2.720	159,7
Marktonderzoek, technische testen	2.159	154,9
Gezondheidszorg	15.200	147,7
Meubel- en overige industrie	2.965	143,7
Bouw	19.959	143,2
Telecommunicatie	2.076	137,3
Machines en apparaten	3.994	135,6
Maatschappelijke diensten	7.606	134,7
Onderwijs	20.116	127,4
Kunst en recreatie	1.602	124,2
Handel	45.965	123,0
Hotels en restaurants	5.842	119,0
Openbaar bestuur	15.659	106,1
Elektriciteit en gas	4.919	105,4
Vervoer en opslag	18.036	102,1
Voeding en drank	7.958	85,1
Uitgeverijen, audiovisuele diensten	1.643	83,1
Landbouw en visserij	3.330	64,6
Overige diensten	2.745	63,5
Aardolieraffinage	1.459	47,0
Kunststof- en keramische nijverheid	3.566	39,0
Metaalproducten	5.391	20,9
Chemie	6.475	18,8
Houtindustrie, drukkerijen	2.388	9,8
Delfstoffen	96	-8,6
Informatica en elektronische producten	1.160	-21,5
Transportmiddelen	2.154	-32,4
Huishoudelijke diensten	203	-35,4
Electrische apparatuur	745	-36,2
Textiel en confectie	1.105	-42,1
Totaal	321.867	123,4

Er zijn grote verschillen in (nominale) groeicijfers tussen de bedrijfstakken (tabel 5). Speur- en ontwikkelingswerk, farmacie en informatica- en informatiediensten kenden meer dan een verdrievoudiging van hun bruto toegevoegde waarde. Tertiaire dienstentakken schrijven over het algemeen de sterkste groeicijfers weer. Er zijn ook een aantal bedrijfstakken waarvan de bruto toegevoegde waarde (in nominale termen) afnam, vooral in de industrie. De sterkste daling gebeurde in de textiel en confectie.

4.3.2 STRUCTURELE EFFECTEN

De structurele samenstelling van bedrijfstakken heeft matig positieve effecten op de toegevoegde waardegroei in de kustarrondissementen, in Vlaams-Brabant en in het arrondissement Turnhout. Die samenstelling heeft daarentegen negatieve effecten in de arrondissementen Kortrijk, Oudenaarde, Tielt, Dendermonde, Hasselt en Maaseik (figuur 8).

Positieve effecten:

In de **kustarrondissementen** draagt de aanwezigheid van de bedrijfstakken onroerend goed, maar ook de zakelijke diensten en administratieve en ondersteunende diensten bij tot de bruto toegevoegde waardegroei. De industrie is er niet sterk aanwezig, en dus ook niet de negatieve bijdrage daarvan tot de structurele component. Voor Brugge is de structurele component negatief voor de tweede deelperiode 2013-2022 door een negatieve bijdrage van het openbaar bestuur en een aantal industriële bedrijfstakken.

In **Vlaams-Brabant** verklaren de informaticadiensten en diensten op het vlak van informatie (vooral in Halle-Vilvoorde) en de zakelijke diensten, onroerend goed en administratieve en ondersteunende diensten de positieve structurele component. De industrie is er niet zo sterk aanwezig en dus ook niet de negatieve bijdrage van meerdere industriële bedrijfstakken.

In **Turnhout** levert de farmacie een opmerkelijk positieve bijdrage. Dit is dominant op de negatieve bijdrage van meerdere andere industrietakken. Maar voor de periode 2003-2013 is de farmasector nog niet zo dominant, wat maakt dat de structurele component dan nog negatief is in Turnhout.

Negatieve effecten:

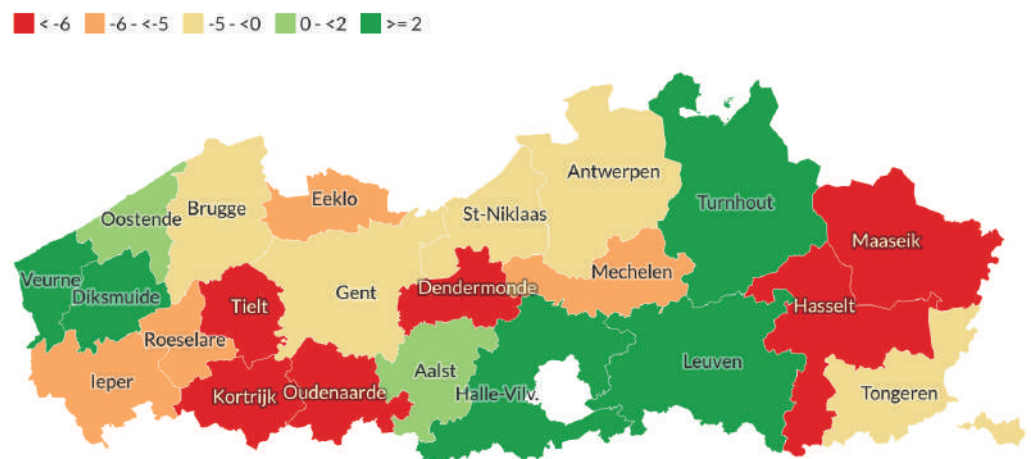
In de **Zuid-West-Vlaamse arrondissementen** overweegt de negatieve bijdrage door de relatief sterke aanwezigheid van meerdere industrietakken aldaar, in het bijzonder de textielnijverheid in Kortrijk en Tielt. Ook in Oudenaarde is de negatieve structurele component in belangrijke mate te wijten aan de textielnijverheid.

In **Limburg** is de negatieve bijdrage van de industrie sterker dan positieve bijdrage van de dienstensectoren. In Hasselt is de negatieve invloed van de vervaardiging van transportmiddelen groot.

In **Gent** is de negatieve bijdrage van de industrie sterker dan de positieve bijdrage van de dienstensectoren. Vooral de metaalindustrie draagt bij tot de negatieve structurele component. Ook in **Antwerpen** is in de periode 2003-2022 de negatieve bijdrage van de industrie eveneens sterker dan de positieve bijdrage van de dienstensectoren. Daar draagt vooral de chemie bij tot de negatieve structurele component. Opmerkelijk is dat in de eerste deelperiode (2003-2013) de structurele component positief is. Immers de negatieve bijdrage van de chemie was dan nog niet zo groot.

Figuur 8. Structurele component groei toegevoegde waarde

Vlaamse arrondissementen, 2003-2022, in procentpunt van de geregistreerde groei

Bron: INR, bewerking VSA

4.3.3 DYNAMISCHE EFFECTEN

Bedrijfstakingen die op Vlaams niveau minder sterk groeien dan het geheel van de economie hoeven niet op arrondissementeel niveau zwakker te presteren. Deze lokale, zogenaamde dynamische effecten, verdienen het dus nader onderzocht te worden (figuur 9).

De bedrijfstakingen die sterker presteren dan diezelfde bedrijfstakingen in heel het Vlaamse Gewest bevinden zich in een brede band rond de "E17-as" van Sint-Niklaas over Gent tot Zuid-West-Vlaanderen. Ook in Turnhout en in mindere mate in Vlaams-Brabant presteren de branches sterker dan het Vlaamse gemiddelde.

Anderzijds presteren de bedrijfstakingen zwakker dan gemiddeld in de kustarrondissementen, Oudenaarde, Eeklo, Dendermonde, Antwerpen en Limburg.

Positieve effecten:

In de **Zuid-West-Vlaamse arrondissementen** zijn de redenen nogal uiteenlopend: in Kortrijk is er een positieve dynamiek in de zakelijke diensten, administratieve diensten, nutsindustrie en de meeste industriële bedrijfstakken. In Tielt is dit vooral waarneembaar in de voeding en de metaalindustrie (maar enkel in 2013-2022). In Roeselare zijn het de zakelijke diensten en administratieve diensten waar de dynamische component in het oog springt.

Gent dankt zijn positieve dynamische component vooral aan de tertiaire diensten en vervaardiging van transportmiddelen.

In **Sint-Niklaas** is de positieve bijdrage van het vervoer en opslag opvallend, maar niet in 2003-2013, toen trouwens ook nog de chemie opvallend negatief bijdroeg.

In **Vlaams-Brabant** zijn er per arrondissement uiteenlopende redenen. In Halle-Vilvoorde is er een sterke dynamiek in de handel (nog niet doorslaggevend in 2003-2013); in Leuven vooral in de zakelijke diensten en administratieve diensten en ook in het onderwijs en de chemie (maar negatief in de voeding).

Negatieve effecten:

In de **kustarrondissementen** presteren een aantal quataire diensten, handel, vervoer en opslag en administratieve diensten in Brugge en Oostende minder goed dan het Vlaamse gemiddelde. In Oostende valt de positieve dynamiek in de nutsindustrie op. Veurne kampt met een negatieve dynamische component in het onroerend goed.

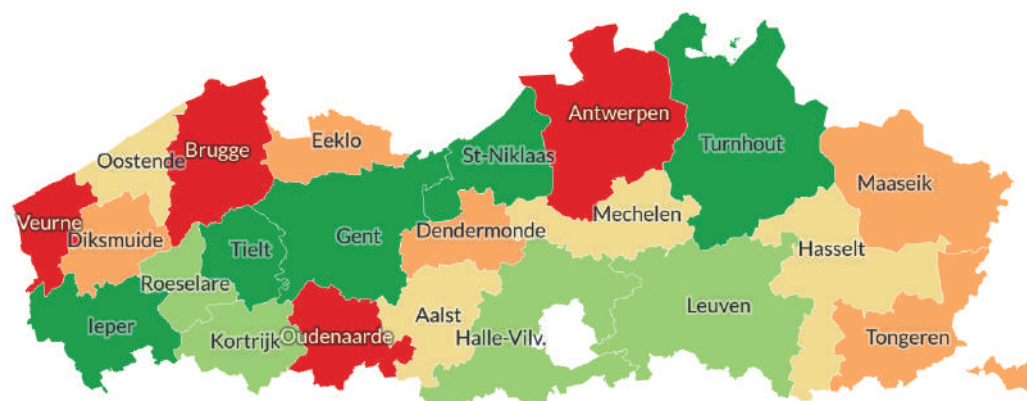
Oudenaarde vertoont vooral een negatieve dynamiek in de nutsindustrie.

In **Antwerpen** scoren naast de zakelijke diensten en administratieve diensten de handel en de meeste industrietakken negatief, behalve de vervaardiging van machines en apparaten en ook de informatica diensten.

De **Limburgse arrondissementen** presteren om uiteenlopende redenen minder goed. Er is een negatief effect in Hasselt vooral door de vervaardiging van transportmiddelen (en vooral dan in 2013-2022), nutsindustrie en handel, maar een positieve bijdrage aldaar bij de zakelijke diensten en informaticadiensten. Maaseik kampt met een negatieve dynamiek in het onderwijs en ook de zakelijke en administratieve diensten. Tongeren, ten slotte, wijt zijn negatieve dynamische component vooral aan tertiaire diensten en vervoer en opslag.

Figuur 9. Dynamische component groei toegevoegde waarde
 Vlaamse arrondissementen, 2003-2022, in procentpunt van de geregistreerde groei

■ < -11 ■ -11 - <-4 ■ -4 - <0 ■ 0 - <7 ■ ≥7

Bron: INR, bewerking VSA

5

BESCHIKBAAR INKOMEN PER INWONER

In dit deel wordt eerst algemeen ingegaan op het beschikbaar inkomen per inwoner in de Vlaamse arrondissementen. Daarna komen de subfactoren van het beschikbaar inkomen per inwoner aan bod.

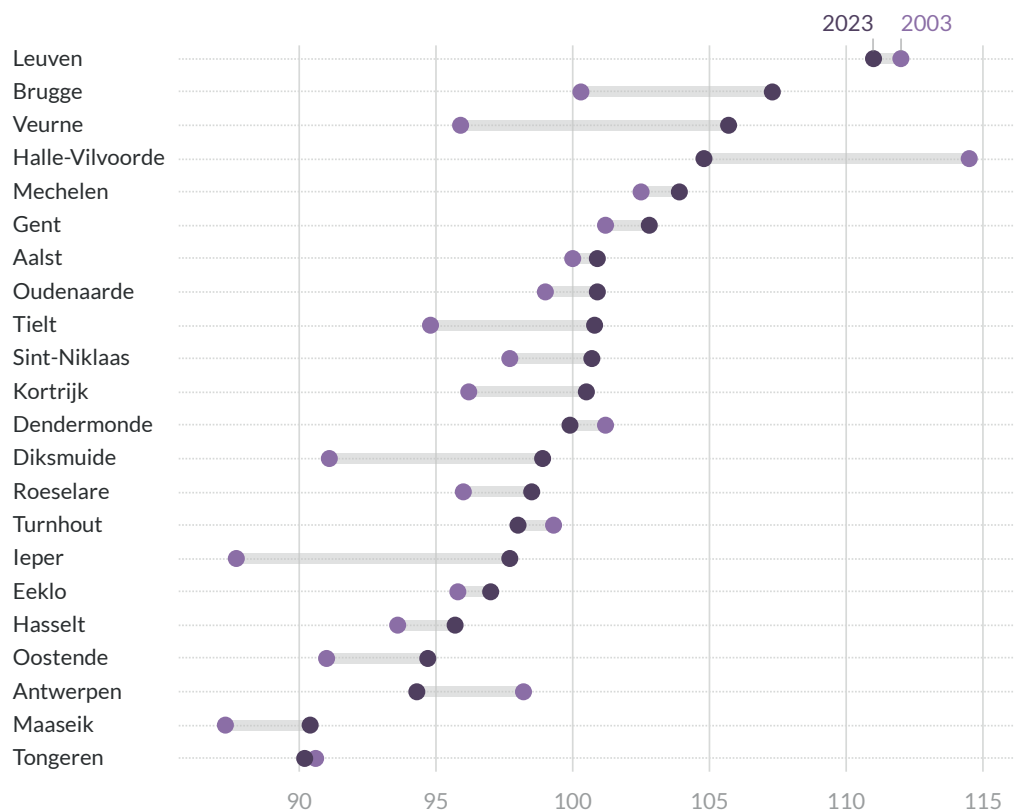
5.1 ALGEMEEN

Het beschikbaar inkomen per inwoner bedroeg 29.467 euro in 2023. In 11 arrondissementen ligt dat hoger, in 11 lager. Het arrondissement Leuven spant de kroon met een beschikbaar inkomen per inwoner dat 10% hoger ligt dan het Vlaamse gemiddelde (figuur 10). In mindere mate scoren ook de arrondissementen Brugge, Veurne en Halle-Vilvoorde hoog. De Limburgse arrondissementen en ook het arrondissement Antwerpen en Oostende zijn hekkensluiters.

Sedert 2003 was de verslechterende positie van het arrondissement Halle-Vilvoorde en in mindere mate van het arrondissement Antwerpen opvallend. Het tegenovergestelde is waar vooral voor de West-Vlaamse arrondissementen.

Figuur 10. Beschikbaar inkomen per inwoner

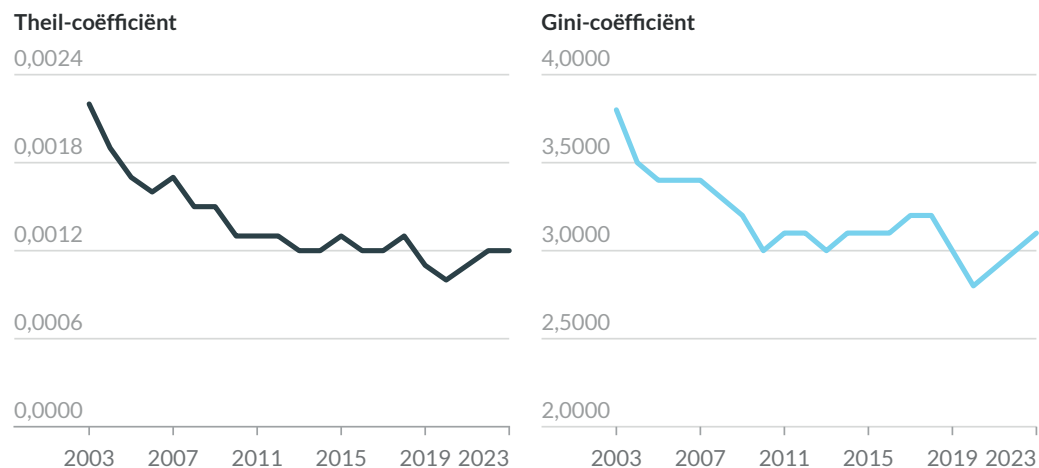
Vlaamse arrondissementen, 2003 en 2023, indices (Vlaamse Gewest = 100)

Bron: INR, bewerking VSA

Figuur 11. Theil- en Gini-coëfficiënt voor het beschikbaar inkomen per inwoner

Vlaamse arrondissementen, 2003-2023

Bron: INR, bewerking VSA

De Theil-coëfficiënt kwam op 0,0022 in 2003 en daalde daarna tot 0,0013 in 2010 (figuur 11). In de daaropvolgende jaren bleef de Theil-coëfficiënt ongeveer op dat niveau (met een dal van 0,001 in 2020). Er is volgens deze indicator dus toenemende gelijkheid in de eerste helft van de beschouwde periode.

De Gini-coëfficiënt bedroeg 3,8% in 2003 en daalde in de daaropvolgende jaren tot 2,8% in 2020, hoewel de grootste daling zich afspeelde tussen 2003 en 2010. Daarna was er opnieuw een lichte toename tot 3,1% in 2023. Globaal wijst de Gini-coëfficiënt ook op een afnemende ongelijkheid in de spreiding van het beschikbaar inkomen per inwoner in de eerste deelperiode.

Daarnaast is het opvallend dat de waarden voor de Theil- en Gini-coëfficiënt systematisch lager liggen bij de inkomens-maatstaf dan bij de bbp-maatstaf. Dat betekent dat de spreiding van het beschikbaar inkomen per inwoner meer egaal is dan van het bbp per inwoner. De herverdelende werking van de secundaire inkomensverdeling verklaart dit. Immers arrondissementen met een lager primair inkomen genieten relatief meer van sociale uitkeringen en hebben minder afdrachten (belastingen...).

β-convergentie

Tabel 6. Resultaten van de regressies voor de β-convergentie voor het beschikbaar inkomen per inwoner

Vlaamse arrondissementen, 2003-2023 (p-waarden tussen haakjes)

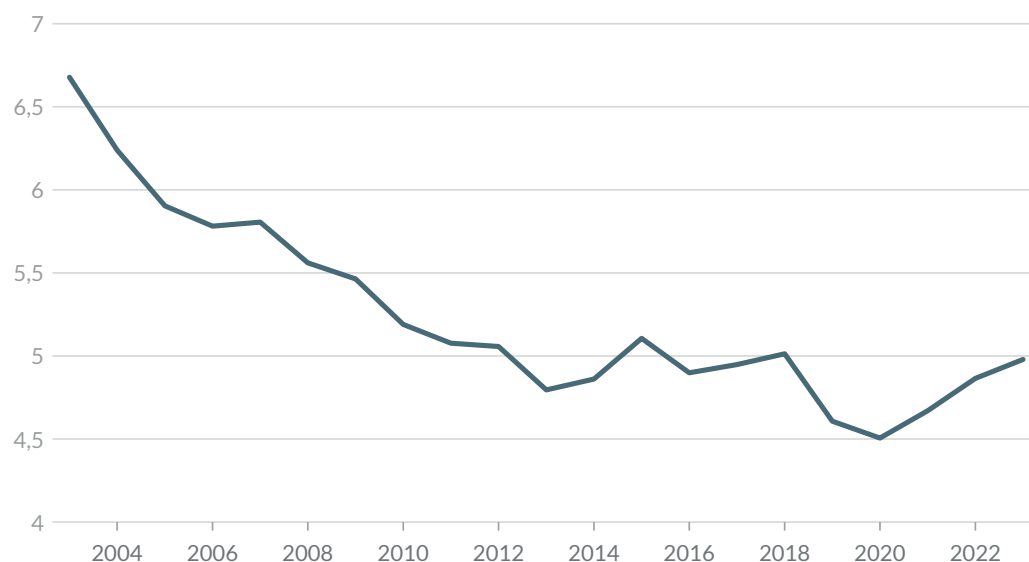
	2003-2013		2013-2023		2003-2023	
α	37,01	(0,0001)	12,58	(0,2764)	24,72	(0,0003)
β	-3,56	(0,0002)	-0,89	(0,4420)	-2,23	(0,0011)
R ²	0,51	(0,0467)	0,03	(0,7788)	0,42	(0,0670)

Bron: Berekeningen VSA

Er is β-convergentie tussen de Vlaamse arrondissementen, berekend op basis van het beschikbaar inkomen per inwoner. Dat komt door de eerste deelperiode.

σ -convergentie

Figuur 12. σ -convergentie op basis van beschikbaar inkomen per inwoner
Vlaamse arrondissementen, 2003-2023

Bron: INR, bewerking VSA

De σ -waarde daalde globaal tussen 2003 en 2023 (figuur 12), maar dat komt enkel op naam van de eerste deelperiode 2003-2013. Tussen 2013 en 2023 bleef de σ -waarde globaal constant. De spreiding van het inkomen per inwoner tussen de Vlaamse arrondissementen verminderde dus tussen 2003 en 2013. Daarna bleef de waarde min of meer constant.

De dalende σ -waarde en de negatieve β -waarde tussen 2003 en 2013 duiden op convergentie van het inkomen per inwoner in de Vlaamse arrondissementen. Voor de periode 2013-2023 zijn de σ -waarden min of meer constant, met een niet-significante β -waarde.

5.2 PRIMAIR INKOMEN PER INWONER

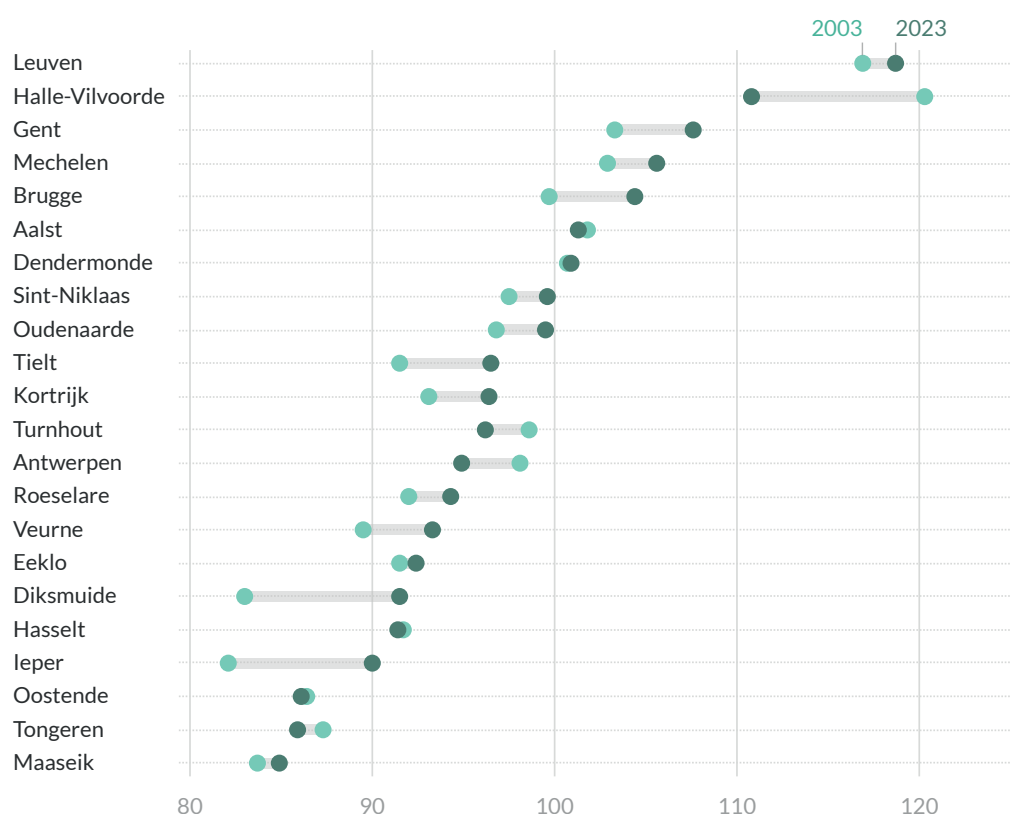
Het primair inkomen uit arbeid en kapitaal komt in het Vlaamse Gewest op 36.248 euro per inwoner in 2023. Het ligt het hoogst in de Vlaams-Brabantse arrondissementen Leuven en Halle-Vilvoorde: index 118,7 en 110,8 bij Vlaams Gewest = 100 in 2023 (figuur 13). Daarna volgen Gent, Mechelen en Brugge met een indices tussen 104 en 108. Het primair inkomen per inwoner is het laagst in Maaseik, Tongeren en Oostende (index om en nabij 85). In vergelijking met het beschikbaar inkomen, na sociale correcties, is het primair inkomen opvallend lager in de West-Vlaamse en Limburgse

arrondissementen. Het omgekeerde is waar in de Vlaams-Brabantse arrondissementen die een nog grotere voorsprong kennen op het primair, dan op het beschikbaar inkomen.

Ten opzichte van 2003 kalfde de positie van Halle-Vilvoorde met 9,6 procentpunt af. Aan de andere kant verbeterden Diksmuide en Ieper hun positie met om en bij 8 procentpunt. Over het algemeen maakten de West-Vlaamse arrondissementen een inhaalbeweging, op Oostende na. Ook een aantal Oost-Vlaamse arrondissementen (Gent, Oudenaarde en Sint-Niklaas) konden hun positie ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde verstevigen. De Limburgse arrondissementen bleven in grote lijnen status quo. Mechelen kende een relatief sterkere aangroei van het primair inkomen, maar dat was niet het geval voor Antwerpen en Turnhout.

Figuur 13. Primair inkomen per inwoner

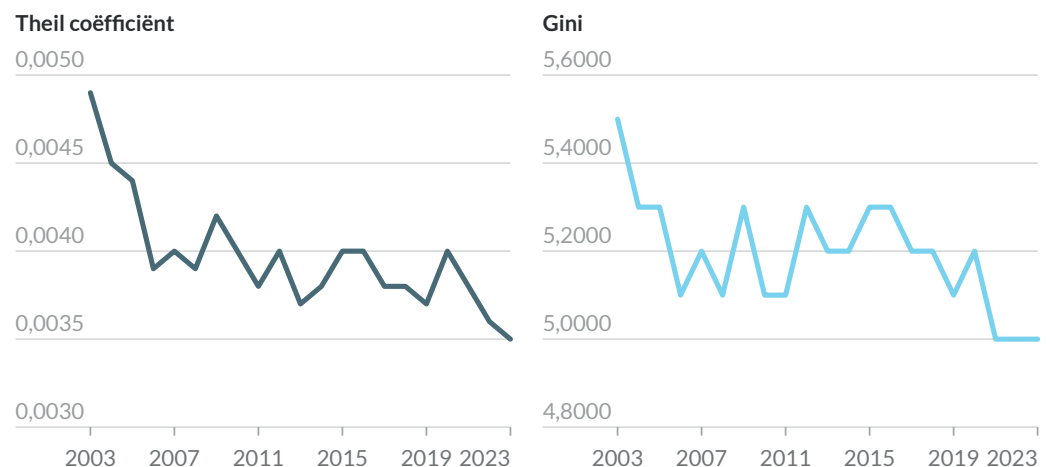
Vlaamse arrondissementen, 2003 en 2023, indices (Vlaamse Gewest = 100)

Bron: INR, bewerking VSA

De Theil- en Gini-coëfficiënt daalden over de periode 2003-2023 (figuur 14). Dat wijst op een groeiende gelijkheid van de spreiding van het primair inkomen per inwoner over de arrondissementen. Dit is maar duidelijk bij een vergelijking van de begin- met de eindjaren. Vanaf ongeveer 2006 tot 2020 is er geen echte trend vast te stellen. De Theil- en Gini-coëfficiënt zijn lager bij het beschikbaar inkomen. Dat komt door de sociale correcties (sociale uitkeringen, inkomensoverdrachten en belastingen).

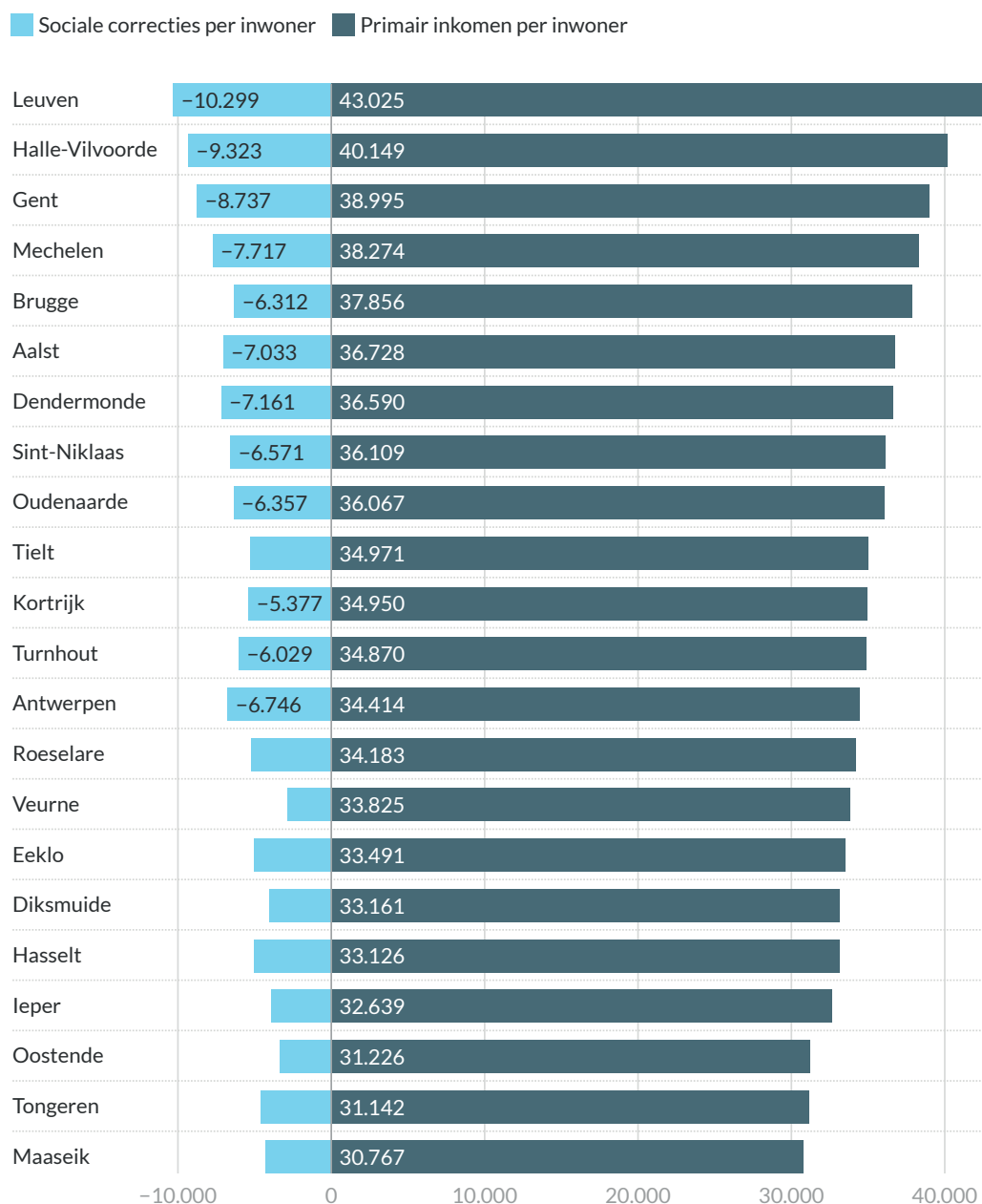
Figuur 14. Theil- en Gini-coëfficiënt voor het primair inkomen per inwoner Vlaamse arrondissementen, 2003-2023

Bron: INR, bewerking VSA

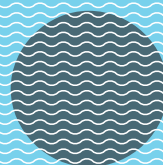
Het beschikbaar inkomen was in het Vlaamse Gewest anno 2023 goed voor 81% van het primair inkomen. In de Vlaams-Brabantse arrondissementen ligt dat lager (76 – 77%), wat wil zeggen dat de sociale correcties er een grotere impact hebben (figuur 15). Het gaat hier dan ook om de rijkere arrondissementen. In de Limburgse en West-Vlaamse arrondissementen is het verschil tussen beschikbaar en primair inkomen opvallend nauwer, vooral in de kustarrondissementen Veurne (92%) en Oostende (89%). Er zijn dus duidelijke verschillen in de omvang van de sociale correcties. De oudere bevolking (met hogere pensioenlasten en gezondheidsuitgaven) en de hogere werkloosheidsuitgaven in respectievelijk West-Vlaanderen en Limburg laten zich hier voelen.

Figuur 15. Primair inkomen en sociale correcties per inwoner
Vlaamse arrondissementen, 2023, in euro

In 2003 had het beschikbaar inkomen een omvang van 77% van het primair inkomen in het Vlaamse Gewest. Dat wil zeggen dat de sociale correcties globaal belangrijker geworden zijn in 2023. Dit was in elk arrondissement het geval, vooral in de Limburgse en de kustarrondissementen. De toename van het aandeel 65+'ers gedurende de laatste 20 jaren zal daar niet vreemd aan zijn.

6

DE VLAAMSE PROVINCIES IN EUROPEES VERBAND

In de Europese Unie is het cohesiebeleid erop gericht de welvaartsverschillen tussen de Europese regio's terug te dringen. Dat gebeurt via diverse fondsen waarvan de bedragen berekend worden op het niveau van de NUTS-2 regio's. In België gaat het om de 5 Vlaamse provincies, 5 Waalse provincies en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het gemiddelde van het bbp per inwoner in koopkrachtstandaard (KKS) wordt voor elk NUTS-2 gebied berekend en vergeleken met het EU27-gemiddelde. De uitdrukking in KKS corrigeert het bbp voor prijsverschillen tussen landen en laat zo een internationale vergelijking toe.

De tabellen in dit deel tonen ter informatie de berekeningen voor de laatste jaren (telkens 3-jaarsgemiddelden). De resultaten bevinden zich in tabellen 7a, en 7b waar ook de cijfers voor de Brusselse en Waalse NUTS-2 gebieden opgenomen zijn. De tabellen 8a en 8b geven de analoge resultaten, maar dan voor het beschikbaar inkomen per inwoner.

Voor de recentste periode van 3 jaren (2021-2023) blijken 4 van de 5 Vlaamse provincies een bbp per inwoner te hebben groter dan het EU27-gemiddelde (tabel 7a). Antwerpen en Vlaams-Brabant hebben het hoogste bbp per inwoner in KKS, gemiddeld over 2021-2023 (indices 139 en 133 bij EU27 = 100). Dan komen West-Vlaanderen (115,1) en Oost-Vlaanderen (110,9). Enkel Limburg (95,1) scoort lager dan het EU27-gemiddelde.

Op een periode van 20 jaar tijd verloor Antwerpen wat van zijn voorsprong op de EU27 (tabel 7a). Het omgekeerde is waar voor Vlaams-Brabant. West- en Oost-Vlaanderen kenden geen grote wijziging van hun positie in 2023 ten opzichte van 2003. Limburg situeerde zich in 2003 nog net boven het EU27-gemiddelde, maar verloor sindsdien terrein.

Het beschikbaar inkomen per inwoner is in elke Vlaamse provincie hoger dan het EU-gemiddelde (tabel 8a), en dat voor alle beschouwde jaren. Gemiddeld over 2020-2022 heeft Vlaams-Brabant het hoogste beschikbaar inkomen per inwoner (index 129 bij EU27=100). Dan volgen Oost- en West-Vlaanderen (121 en 119). Antwerpen scoort in 2020-2022 iets lager (116). Limburg is hekkensluter (112).

Over een periode van 19 jaar vernauwden de verschillen tussen de Vlaamse provincies (tabel 8a). Vlaams-Brabant en Antwerpen waren in 2003-2005 de hoogst scorende Vlaamse provincies. Beide provincies verloren terrein tegen 2020-2022. Het omgekeerde geldt voor de provincies Limburg en West-Vlaanderen.

Tabel 7a. Bbp per inwoner

Vlaamse NUTS-2 gebieden, 2003-2023, voortschrijdend 3-jaarsgemiddelde, indices op basis van euro koopkrachtstandaard met EU27 = 100

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen
2003-2005	145,7	101,4	109,8	127,5	115,6
2004-2006	144,7	99,4	108,4	127,0	114,9
2005-2007	143,1	98,1	107,2	125,7	114,2
2006-2008	140,0	97,3	105,6	124,0	112,6
2007-2009	138,6	95,9	105,5	124,3	111,5
2008-2010	138,8	95,9	106,3	125,7	111,8
2009-2011	139,2	96,0	107,5	126,8	112,6
2010-2012	140,3	97,5	108,2	127,6	113,9
2011-2013	140,4	98,0	108,6	128,4	114,6
2012-2014	141,1	98,9	109,2	129,6	116,0
2013-2015	141,2	98,5	109,5	129,5	116,3
2014-2016	141,2	97,9	109,5	129,5	116,2
2015-2017	140,5	96,8	109,4	129,0	115,3
2016-2018	139,1	96,2	108,4	128,2	114,5
2017-2019	137,9	95,2	107,2	127,1	113,6
2018-2020	138,2	94,7	107,0	126,1	113,6
2019-2021	138,0	94,3	107,9	126,6	113,9
2020-2022	139,5	95,0	110,3	129,6	114,7
2021-2023	139,0	95,1	110,9	133,0	115,1

Bron: Eurostat, bewerking VSA

Tabel 7b. Bbp per inwoner

Brusselse en Waalse NUTS-2 gebieden, 2003-2023, voortschrijdend 3-jaarsgemiddelde, indices op basis van euro koopkrachtstandaard met EU27 = 100

	Brussels H. Gewest	Waals- Brabant	Hene- gouwen	Luik	Luxem- burg	Namen
2003-2005	249,3	126,6	80,3	90,0	83,6	85,0
2004-2006	243,9	125,0	79,4	88,8	82,5	84,1
2005-2007	236,4	123,8	77,7	87,3	81,2	82,5
2006-2008	227,6	121,6	76,5	85,8	79,0	81,3
2007-2009	223,6	123,5	75,8	85,7	77,7	81,2
2008-2010	223,4	129,2	76,4	86,5	77,7	82,9
2009-2011	222,6	130,0	76,9	87,4	78,1	83,7
2010-2012	220,9	130,9	77,5	87,9	77,9	84,1
2011-2013	218,0	129,0	77,4	88,1	77,4	83,7
2012-2014	218,1	132,7	77,4	87,8	76,8	83,8
2013-2015	216,5	134,2	76,8	86,8	75,9	83,0
2014-2016	213,8	135,4	76,1	85,6	74,5	82,1
2015-2017	210,1	135,7	75,0	84,6	73,4	80,9
2016-2018	205,8	139,7	74,3	83,7	72,4	80,0
2017-2019	202,8	146,6	73,3	83,1	71,8	78,7
2018-2020	201,5	154,1	73,0	83,6	71,8	78,5
2019-2021	199,7	151,8	72,4	84,0	72,1	78,2
2020-2022	197,2	147,9	72,5	85,2	73,2	78,8
2021-2023	193,6	144,8	72,1	85,2	73,4	79,5

Bron: Eurostat, bewerking VSA

Tabel 8a. Beschikbaar inkomen per inwoner

Vlaamse NUTS-2 gebieden, 2003-2022, voortschrijdend 3-jaarsgemiddelde, indices op basis van euro koopkrachtstandaard met EU27 = 100

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen
2003-2005	120,8	111,3	121,9	136,9	116,7
2004-2006	120,0	111,4	121,6	135,7	116,5
2005-2007	119,6	111,8	122,1	135,8	117,2
2006-2008	119,4	112,1	122,5	135,7	118,1
2007-2009	119,8	112,6	123,2	135,5	119,1
2008-2010	119,8	112,7	123,1	134,4	119,2
2009-2011	118,9	112,6	122,5	133,1	119,0
2010-2012	118,8	113,2	122,9	133,2	119,7
2011-2013	119,3	114,5	124,0	133,9	121,2
2012-2014	120,2	115,4	125,2	134,7	122,7
2013-2015	119,8	114,9	125,1	134,2	122,7
2014-2016	118,5	113,7	123,8	132,9	121,2
2015-2017	117,0	112,4	122,5	131,4	120,2
2016-2018	115,2	111,0	120,5	129,8	118,1
2017-2019	114,1	110,2	119,5	128,5	117,5
2018-2020	114,9	111,0	119,7	128,6	117,7
2019-2021	115,6	111,9	120,3	128,6	118,2
2020-2022	116,3	112,3	120,8	129,2	119,0

Bron: Eurostat, bewerking VSA

Tabel 8b. Beschikbaar inkomen per inwoner

Brusselse en Waalse NUTS-2 gebieden, 2003-2022, voortschrijdend 3-jaarsgemiddelde, indices op basis van euro koopkrachtstandaard met EU27 = 100

	Brussels H. Gewest	Waals- Brabant	Hene- gouwen	Luik	Luxem- burg	Namen
2003-2005	112,7	130,0	99,2	103,4	106,4	103,9
2004-2006	110,8	128,7	98,4	102,5	105,7	103,8
2005-2007	110,0	127,7	98,3	101,7	105,4	103,9
2006-2008	109,5	126,6	98,4	101,3	104,2	103,7
2007-2009	109,3	125,8	98,9	101,7	103,4	103,4
2008-2010	108,3	124,9	99,0	101,6	102,9	102,9
2009-2011	106,4	124,6	98,9	101,5	102,5	102,9
2010-2012	105,2	125,5	99,5	101,8	103,1	103,9
2011-2013	104,6	126,6	100,5	102,8	104,5	105,2
2012-2014	104,7	127,6	101,3	103,8	106,0	106,4
2013-2015	103,7	126,4	100,4	103,3	106,4	105,8
2014-2016	103,0	124,3	98,8	102,2	105,8	104,6
2015-2017	101,9	122,1	96,9	100,7	105,3	103,1
2016-2018	102,2	122,5	96,1	99,4	104,7	102,6
2017-2019	101,5	122,0	95,7	98,8	104,5	102,1
2018-2020	102,5	123,5	96,8	100,2	105,5	103,6
2019-2021	102,2	123,0	97,2	101,2	106,3	104,0
2020-2022	102,4	123,9	97,3	101,8	107,2	104,7

Bron: Eurostat, bewerking VSA

CONCLUSIE

Dit rapport onderzocht of de welvaart van de Vlaamse arrondissementen convergeert of divergeert. Daarbij werden 2 maatstaven gebruikt: het bbp per inwoner en het beschikbaar inkomen per inwoner. De analyses gebeurden op NUTS-3 niveau, omdat tot op dat niveau macro-economische gegevens beschikbaar zijn.

Het bbp per inwoner en beschikbaar inkomen per inwoner geven niet steeds hetzelfde beeld van de welvaart. Welgeteld 14 van de 22 arrondissementen hebben weliswaar simultaan een hogere, of simultaan lagere waarde dan het Vlaamse gemiddelde op beide indicatoren. Maar voor 8 arrondissementen is dat niet het geval. De correlatiecoëfficiënt schommelt dan ook rond 40%.

Voor het bbp per inwoner scoren enkel de arrondissementen van de provincie Antwerpen, Gent, Halle-Vilvoorde en een paar West-Vlaamse arrondissementen hoger dan het Vlaamse gemiddelde in 2023. Over de hele periode 2003-2023 is er geen significant bewijs voor convergentie of divergentie van deze indicator. Een aantal convergentiemaatstaven tonen een gemengd beeld over de periode: convergentie in de eerste deelperiode (2003-2013) en divergentie in de tweede deelperiode (2013-2023). Voor de deelindicatoren van het bbp per inwoner blijkt de arbeidsproductiviteit en de jobratio meer ongelijk gespreid te zijn naar het einde van de periode toe. De jobratio is de factor met de meest ongelijke spreiding. De variaties in het aandeel van de bevolking 15-64 jaar zijn minder groot.

De spreiding van de bedrijfstakken binnen de arrondissementen (structurele component) en de groei ervan (dynamische component) hebben een invloed op de economische ontwikkeling. In Antwerpen draagt vooral de negatieve dynamische component bij tot de dalende sterke positie inzake bbp per inwoner. De sterker wordende positie van Turnhout wordt zowel door een positieve structuurcomponent en een positieve groeidynamiek van zijn bedrijfstakken ondersteund. De Limburgse arrondissementen verliezen verder terrein ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde bbp per inwoner. Dit wordt belichaamd in zowel een negatieve structurele als dynamische groeicomponent. Het omgekeerde geldt voor de Vlaams-Brabantse arrondissementen. In Oost-Vlaanderen valt de verslechterende positie op van Oudenaarde. Dit gaat parallel met negatieve structuur- en dynamische componenten. Gent weet zijn voorsprong op het Vlaamse gemiddelde te vergroten en dat staat enkel in verband met een positieve groeidynamiek van het bedrijfsweefsel. In West-Vlaanderen, ten slotte, scoren de meeste arrondissementen lager dan het Vlaamse gemiddelde op het bbp per inwoner. De evolutie is er vrij dispaat, met vooral een inhaalbeweging in Ieper en Oostende en een tanende positie van Tielt en Veurne. Opvallend is dat de structurele component positief, of minder slecht is in de 4 noordwestelijke arrondissementen Veurne, Diksmuide, Oostende en Brugge en negatief in de 4 zuidoostelijke arrondissementen Ieper, Roeselare, Kortrijk en Tielt. Net het omgekeerde geldt er voor de dynamische component.

Het beschikbaar inkomen per inwoner is opvallend hoger in de Vlaams-Brabantse arrondissementen in 2023. Vooral West-Vlaamse arrondissementen maken een inhaalbeweging tussen 2003 en 2023. De maatstaven wijzen op convergentie van het beschikbaar inkomen per inwoner tussen 2003 en 2013. Daarna is er sprake van stabiliteit. Het primair inkomen is het inkomen vóór sociale correcties. Er is – niet verwonderlijk – meer spreiding in het primair dan in het beschikbaar inkomen per inwoner. De spreiding tussen de arrondissementen neemt af op het vlak van primair inkomen per inwoner, maar enkel bij een vergelijking van de begin- met de eindjaren. Tussentijdse is er geen merkbare richting.

LITERATUURLIJST

Aalders, R. (2007). *Convergentie of divergentie tussen Europese regio's*. Economisch Statistische Berichten (ESB), Amsterdam, 14 december 2007.

Baudewyns, D. (2007). *Economische structuur en groei in het Brussels Hoofdstedelijk Gebied: specialisatie of diversiteit?* Brussels Studies, Brussel, februari 2007.

Bassilière, D., Bossier, F., Caruso, F., Hoorelbeke, D. & Lohest, O. (2008). *Vijfentwintig jaar regionale ontwikkelingen. Een overzicht op basis van het HERMREGmodel*. FPB Planning Paper 104, Brussel, april 2008.

Bisciari, P., Essers, D. & Vincent, E. (2020). *Does the EU convergence machine still work?* NBB Economic Review, Brussels, June 2020.

CRPM (2014). *Which indicators for Cohesion Policy for post-2020?* Discussion Paper CRPM General Assembly, september 2014.

De Michelis, N. & Monfort, P. (2008). *Some reflections concerning GDP, regional convergence and European cohesion policy*. Regional Science Policy, Malden (VS), november 2008.

Ederveen, S., Gorter, J., de Mooij, R. & Nahuis, R. (2002). *Funds and Games: The Economics of Cohesion Policy*. CPB, Den Haag (NL), april 2002.

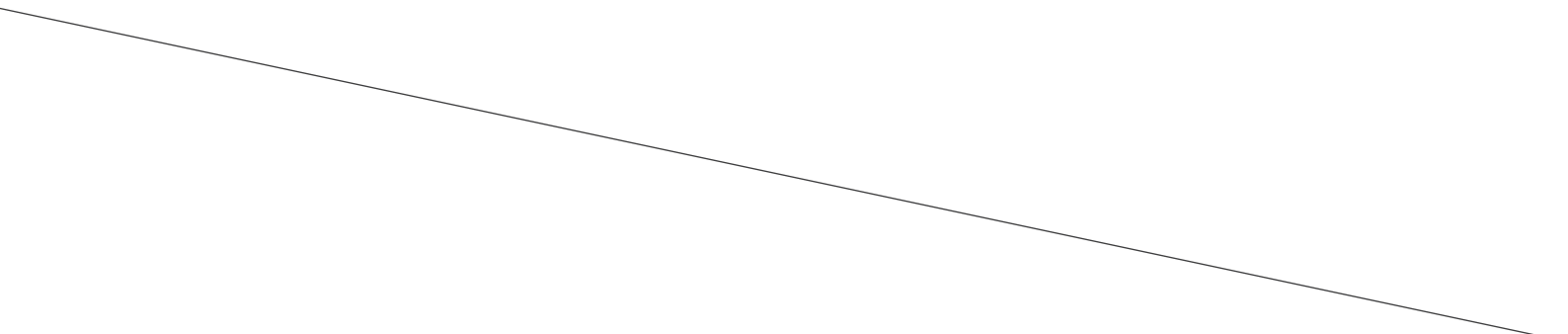
Europese Unie (2012). *Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (geconsolideerde versie)*. Publicatieblad van de Europese Unie, 26 oktober 2012, C/326.

Frias, I., Iglesias, A. & Vazquez, E. (1998). *Economic growth and employment: regional disparities in the EU*. Paper presented at the 38th Congress of the European Regional Science Association, Vienna, 28 augustus – 1 september 1998.

Laguna, J.-D. (2024). *Ninth report on economic, social and territorial cohesion*. European Commission, Directorate General for Regional and Urban Policy, Luxemburg, maart 2024.

Neves Costa, R. & PerezDuarte, S. (2019). *Not all inequality measures were created equal. The measurement of wealth inequality, its decompositions, and an application to European household wealth*. European Central Bank, Statistical Paper Series nr. 31, Frankfurt am Main, december 2019.

Worldbank Metadata Glossary (2025). Beschikbaar via <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/worlddevelopmentindicators/series/SI.POV.GINI>, geraadpleegd op 17 oktober 2025.

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Statistiek Vlaanderen
Bezoekadres: Simon Bolivarlaan 17, 1000 Brussel

Auteurs

Thierry Vergeynst | thierry.vergeynst@vlaanderen.be
Dirk Festraets | dirk.festraets@vlaanderen.be

Grafische vormgeving

Guy De Smet

Depotnummer

D/2026/3241/058

